לאחר המועד: אינו מאמינו. המצוה נצוה ואינו רוצה להצוותו בלא סבר והצוה צריך למעשה: או שאין לו מה יאכל. לספר: הרי זה יכתוב. ויקח מהן סברו: ספרים תפילין ומזוזות. תני"פ שהיא מלאכת סמים ואפי' כתבן לעצמו ולא מכרם: בספר העזרה. דהוא ס"ת שכה"ג קורא ביום"כ ותני"פ שהוא צורך רבים אין מניחין בו אלא יומין עד לאחר המועד: וטווה על ירכו. טוחן החוט על ירכו ותופס המוך של צמר בידו השמאלית ומושך על ירכו: אבל לא בידו. בין לאצבעותיו ולא בפלך דרך שעושה בחול: גמ' בטובה. פי' בחוט ולא נר מצוה בשבילות דשבילות חשיב מלאכה

רש"י

ואם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל ה"ז יכתוב אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד ואין א מגיהין אות אחת אפילו בספר העזרה רבי יהודה אומר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו *וטווה על ירכו תבלת לציציתו: גמ' ת"ר כותב ב אדם תפילין ומזוזות לעצמו ולאחרים בטובה דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר מערים ומוכר את שלו וכותב לעצמו ר' יוסי אומר כותב ומוכר כדי פרנסתו אורי ליהרב לרב חננאל וכן אורי ליה רבה בר בר חנה לרב חננאל כותב ומוכר כדי פרנסתו:אמר רב יהודה אמר שמואל וכן תני ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכתא טווה בין באבן בין בפלך והלכתא כותב ומוכר כדי פרנסתו: תניא בתוספתא דמשקים [פ"ב] כותב אדם חשבונותיו במועד ומחשב אדם יציאותיו במועד ומקבלים קיבולת במועד למוצאי המועד אבל לא ימוד ולא ימנה ולא ישקול כדרך שהוא עושה בחול: מתני' *הקובר את מתו שלשה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת שבעה שמונה ימים קודם לרגל בטלה ממנו גזירת ל' מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת והרגלים מפסיקין ואינן עולין "ר' אליעזר אומר משהרב ביהמ"ק עצרת כשבת ר"ג אומר ר"ה ויוה"כ כרגלים וחב"א לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא עצרת כרגלים ויוה"כ ור"ה כשבת: גמ' *ת"ר *קיים כפיית המטה ג' ימים קודם הרגל אינו צריך לכפות אחר הרגל דברי ר"א וחב"א אפי' יום אחד ואפילו שעה אחת אמר ר"א הן הן דברי ב"ש הן הן דברי ב"ה שב"ש אומרים ג' ובח"א אפי' יום אחד אורי ליה ר' יוחנן לרבי חייא בר אבא אפי' יום אחד ואפי' שעה אחת רבא אמר הלכתא כתנא קמא דידן דאמר הקובר את מתו ג' ימים קודם לרגל ומסקנא אמר ליה רב חביבא מסורא דפרת לרבינא הלכתא מאי אמר ליה אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת וכן הלכתא: *אמר רב גזרות בטלו ימים לא בטלו שאם לא גלח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל ולית הלכתא כרב דקי"ל *כאבא שאול דאמר אם הל שביעי להיות ערב הרגל מגלח בערב הרגל ביום שביעי דקסבר מקצת היום ככולו ויום ז' עולה למנין שבעה ועולה למנין שמונה שהוא מכלל ל' ואם לא גלח בערב הרגל ביום ז' שלו מותר לגלח אחר הרגל דכשם שמצות יום אחד ושעה אחת מבטלת גזירת ז' כך מצות יום אחד ושעה אחת מבטלת גזרת ג' ל' ומודים חכמים לאבא שאול ביום ל' שמקצת היום ככולו אמר רבא הלכתא כאבא שאול ביום שלשים ואין הלכה כמותו ביום ז' ונהרדעי אמרי הלכתא כאבא שאול בזו ובזו דאמר שמואל הלכה כדברי

ואם אין מאמינו. ואינו רוצה להצוותו בלא סבר והצוה צריך למעשה: או שאין לו מה יאכל. לספר: הרי זה יכתוב. ויטול הסבר להתפרס בו דסבר פעולה שאין לו מה יאכל הרי: אפילו בספר עזרה. אפילו בס"ת שבעזרה שכהן גדול קורא בו ביום"כ כדמפרש במס' יומא דאע"ג דצריך לרבים אין כותבין בו אות אחת: לעצמו. לקיים את המצוה אבל לא למכור או לשכור: וטווה על ירכו כו'. שמותן החוט של תכלת על ירכו ומשפשף בידו והוא נטוה מאליו אבל לא בידיו בין לאצבעותיו ולא בפלך דרך שעושה בחול: תכלת. צבע של הצון כדאמרינן בפרק התכלת: גמ' שעשה בטובה. בחנם ולא לאחרים בשכירות דדרך שכירות אסור דהשיב מלאכה כדאמרינן לעיל נבי אטעורי כיון דלא אגר קא שקלי שרשוי בעלמא הוא ובדי: כדי פרנסתו. בהרוחה ולא דמי לשאין לו מה יאכל דהתם אפילו ר"מ שרי: בחנם. שכן דרך למי שאין לו פלך תולה אבן וקושרה בראש החוט ומנענע בו את החוט ושוזרו: מתני' הקובר את מתו שרי כו'. שמת לו מת קודם הרגל ונהג אבלות ג' ימים קודם הרגל: בטלו הימנו גזירת ז' וא"ל להתאבל עוד אבל לא גזירת ל': שמונה. הואיל וכנס יום אחד מימי הגזלות קודם הרגל אתי רגל ומבטל את השאר לגמרי: הבא. שבתוך ימי אבילות שלה לו למנין: ואינה מפסקת. שאינה מבטלת את השאר אלא יושב ומתאבל לאחר הבא: והרגלים מפסיקין. אם נוהג ג' ימים קודם הרגל מפסיק את השאר שאינו מתאבל עוד וכן ת' קודם הרגל מפסיק מבטל גזירת ל': ואינן עולין. לרישא קאי שאם לא נהג קודם הרגל אלא שני ימים או שהתחיל אבילתו ברגל אין הרגלים עולין למנין ז' (א) וצריך ליסב לאחר הרגל ז': משהרב בית המקדש. דאין לעצרת תשלומין ז' לקרבן ליה תורת הרגל והרי היא כשבת דאינה מפסקת: גמ' קיים כפיית המטה. כלומר יהא בתבילות מסורא דפרת. שיושבת על נהר פרת: גזירת ל'. כגון גילוח וצנהן את בגדיו אבל ימי ל' לא בטלו כלומר עדין תלוין ועומדין אם יגלח לכבוד הרגל (ב) יבטלו לגמרי ואם לא אסור לגלח אחר הרגל עד ל' וכדמפרש: [מגלח בערב הרגל] דכשם שמצות ל' היא לנהג ל' ימים אבלות קודם הרגל מבטלת גזירת ל' דהתם ליכא למימר גלח ולא גלח דהא אסור ולאי לגלח: כך מצות שבעה שקברו ז' ימים קודם הרגל מבטלת גזירת שלשים בין גלח בין לא גלח: מקצת יום ז' ככולו. אם נהג ממקצתו הבלים שבעת ימי אבילות ושולה לו מקצתו להשלמת ז' ומקצתו לתחלת ל' ומותר לגלח דכמאן דלהנה יום אחד דמי ותתי רגל ומבטל ל' מאחריו ואידך אפילו לא גלח ממי מבטל רגל: ומודים חכמים לאבא שאול דמקצת היום ככולו. ביום ל' ומותר לגלח בו ביום: הלכתא כאבא שאול. ביום ל' קסבר רבא דאפילו אבלשים פליגי דבגו ולית

לא נהגה גזירת ז' ברגל: ר"ת אומר משהרב בהמ"ק. שאין מקריבין קרבן ואין לעצרת תשלומין ז' לקרבן ליה תורת רגל והרי הוא כשבת שאינה מפסקת ואינה עולה אלא ליום אחד דקסבר ר"ת דטעמא דרגלים מפסיקין שהרי דינן היה לעצות כשבת אלא שאם אתה אומר יעלו למנין ז' הרי הפסיקו הכל דז' ימים ניהו וכן עצרת בזמן שבהמ"ק קיים שהיו לו תשלומין כל שבעה וכיון שאלא היו יכולין לומר עולין אמרו מפסיקין ועשו דין שלשים כדין ז' אבל משהרב בית המקדש שאין לעצרת תשלומין כל ז' ואינה עולה אלא ליום אחד הרי היא כשבת דעולה ואינה מפסקת והוא הדין לר"ה ויוה"כ: רבן גמליאל אומר וכו'. וכל שכן עצרת אפי' בזמן הזה שהרי לר"ה ויוה"כ ליכא תשלומין אפילו בזמן שבהמ"ק קיים: וחכ"א וכו'. הם מכריעין עצרת שהוא כתוב בהשבון ג' רגלים יש לו דין הרגלים שמפסיקין ואין עולין אבל ר"ה ויוה"כ שאינו חייב לעצות בהם אלא שעולין ואין מפסיקין והלכה כרבן גמליאל [ניסון לח. וב"מ]. *דכל מקום שאנה רבן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב ולידן ולאיה אחרונה: גמ' גזירות בטלו וכו'. פירוש דנהי דלכבוד הרגל בטלה גזירת ז' ול' ומותר לגלח מכל מקום אם לא גלח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל עד השלום כל הל': שכשם שמצות יום אחד ושעה אחת מבטלת ממנו גזירת ז' ואם לא רחץ ברגל מותר לרחוץ אחר הרגל: כך מצות יום אחד ושעה אחת. שאם אל

חדושי אגדות שם מהר"ם (א) ז' לאו דוקא אלא לגדלן. אם קבר מתו ברגל ז' ואם שני ימים קודם לרגל הרי נהג ב' ימים באבילות ומשלים לאחר הרגל ב' וכו' כן הכל בכשה וצ"ל ליסב להשלים: (ב) אלא בדעתו הדבר תלוי אלא בכבוד הרגל ולשון ימים לא בטלו אלא כיון בגזירות בטלו ובילת ובטל לא תיילי ימים הואיל וכיטל כ"ל:

ג"ע דהא בכל מקום שבלר"ם בן גמליאל אמרו ולא אל ר"ג. (כתונת פסים)

דף כ.

עיין בר"ן ר"ב ע"ב סימנו

דף יא.

דף יב.

דף יב:

לשון ריא"ז

א ונראה בעיני שמאחר שמותר לכתוב לדם תפילין ומזוזות לעצמו מותר להניח לעצמו ספר הצריך לו במועד או ספר הצריך לרבים המבואר בקונטרס הראיות:

ב מדברי רבינו נראה דמשום כדי פרנסתו יכול לכתוב תפילין ולמכור והיינו בלר ספרים הא ס"ל לרבינו דאיסור מלאכה בתוס"מ דאורייתא ואין להניח בו תפילין כמו שכתב בהלי תפילין ע"ב ושור ת"ת סי' הקמ"ה כתב ואסור לכתוב תפילין בתוס"מ ואפי' להניח אות אחת בספר אסור ואסור לכתוב תפילין ומזוזות לאחרים בשכר אבל לעצמו או לאחרים בחנם או אפי' בשכר כדי שיהיו לו קולאתיו כריות לשמחת ש"ע מותר אפי' יש לו מה יאכל אלא אין לו מה יאכל כל מלאכה שמי שרי והוא הולך לשיטתו דס"ל דמלאכת תוס"מ דרבנן ויש להניח בו תפילין:

לשון ריא"ז

אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד היו צריכין לו במועד כותב תפילין ומזוזות לעצמו לפי שמניחין תפילין במועד אלא פטר הכתוב אלא שבתות וי"ט בלבד כמו שביאר מו"ה ואם רצה למכור לאחרים הצריכין להן במועד כותב ומוכר להן כדי פרנסתו: ג והא דרגל מבטל גזירת שלשים דוקא בשאר מתים אבל בתרי ואתו אינו תלוי בשלשים אלא אסור לספר עד שיגערו בו הביריו ומיהו כתב בסמ"ג דוקא שמונע בו הרגל כתוב ל' אבל אם עברו ל' ואח"כ פגע בו הרגל לא אפי' חל יום ל' הרגל הרגל מבטל:

שיטת ריב"ב

ואם אינו מאמינו. עד שיכתוב לו את הסבר ואלוה אין לו מה יאכל לו שמאמינו ואין לו לנגבר מה יאכל: הרי זה יכתב [ויקח מהן סברו] לעצמו. לקיים המצוה. ואיכא מאן דבעי למיפשט מהכא דחולו של מועד זמן תפילין הוא: גמ' הלכה כותב לדם תפילין ומזוזות לעצמו ומוכר כדי פרנסתו: בין בחנם בין בפלך. לאפוקי מדר' יהודה דאמר על ירכו: כותב לדם חשבונותיו וכו'. שמא ישתכחו ממנו לאחר המועד: מתני' בטלה גזירת שבעה. ומותר בכל אותן דברים שנוהגין בתוך שבעה: גזירת ל'. כגון גילוח וכיוצא: הבא תבלות עולה. למנין שבעה ימי אבילות לפי שמלינו מקצת אבילות בשבת כגון דברים שבלגעגע: ואינה מפסקת. שאפי' קבר את מתו ב' ימים קודם השבת מונה יום אחד אחר השבת להשלים ז' ימי אבלות: והרגלים מפסיקין. גזירת ז' בקובר את מתו [ג"] קודם הרגל וגזרת ל' בקובר מתו שמונה ימים קודם הרגל: ואין עולין. למנין ז' בקובר את מתו ברגל ואריך ליסב ז' לאחר הרגל דהא דלאמרינן לעיל כיון דלאו אגרא שקלי שרשוי בעלמא הוא: מעריס וכו'. ר"מ ורבי יהודה אזלי לטעמייהו דסברי דמועד ושבת זמן תפילין הוא ומשום הכי מוכח שכותב לעצמו לכבוד תפ"ים המלה: לצורך פרנסתו. לאו כדי תיין קאמר אלא אע"פ שיש לו להם ומיס מותר כדי שיעשה הולאת יו"ש יותר בהרוחה בבשר ויין אבל אם היה עשיר הרבה אינו מתיר לו לכתוב דל' יוסי סבר דשבתות וימים טובים לא נהגו בהו מצות תפילין כדרשינן והיה לך לאות מי שצריך לאות יצאו שבתות וימים טובים שאין צריכין אות: בין בחנם בין בפלך. כלומר בלא שום שיעוי כיון שצורך עצמו הוא שהרי הוא חייב בציצית במועד: כותב לדם תפילין. כדרכו: פרנסתו. להרויח מזונותיו לצורך יו"ש ולהרבות בשר ויין אבל לא לעצמו דלאו זמן תפילין הוא ויש מי שכתב דלגדל פתילות בחולו של מועד נראה שמותר ושרי ע"כ: מתני' ג' ימים וכו'. פירוש דעיקר האבלות הם ג' ימים הראשונים שאסור בהם הנאת תפילין ועשיית מלאכה אפילו אין לו מה יאכל ואינו יולא מפתח ביתו וכיון שנהג אותם לפני הרגל בטלה ממנו גזירת ז' שהרגל מפסיק אבלותו ואין לו להתאבל עוד לאחר הרגל אבל גזירת ל' הייתי אוסור ניהון בגדיו וגילוח שערו חייב לנהוג אותו לאחר הרגל שהרי לא היתה התחלתו כלל קודם הרגל ומה יפסיק ובגמ' מוכיח שימי הרגל הם מחשבון הל': ת' ימים וכו'. דכיון שחל עליו גזירת ל' יום אחד קודם הרגל דהייתו יום שמיני שנאסר בניהון ותספורת בטלה ממנה גזירת ל' שהרגל מפסיקן ומעמא דסני בחד יומא גבי ל' ונבי ז' בעינן ג' משום דדין כל ל' שוה מה שאין כן בז': מפני שאמרו. כלומר ות"ת מה טעם לא אמרו חכמים הקובר מתו קודם שבת בטלה ממנו גזירת שבעה מפני שאמרו שבת שולה כלומר שולה למנין ז' ולמנין ל' משום דלא כתיב ביה שמחה אלא שונג ומקלת אבלות שהג בשבת כדאמרי' דברים שבלגעגע שהג: ואינה מפסקת. שאפי' קבר מתו המשה ימים קודם השבת מונה יום אחד אחר השבת להשלים ז' ימי אבלות: והרגלים מפסיקין. גזירת ז' בקובר את מתו [ג"] קודם הרגל וגזרת ל' בקובר מתו שמונה ימים קודם הרגל: ואין עולין. למנין ז' בקובר את מתו ברגל ואריך ליסב ז' לאחר הרגל דהא דלאמרינן לעיל כיון דלאו אגרא שקלי שרשוי בעלמא הוא: מעריס וכו'. ר"מ ורבי יהודה אזלי לטעמייהו דסברי דמועד ושבת זמן תפילין הוא ומשום הכי מוכח שכותב לעצמו לכבוד תפ"ים המלה: לצורך פרנסתו. לאו כדי תיין קאמר אלא אע"פ שיש לו להם ומיס מותר כדי שיעשה הולאת יו"ש יותר בהרוחה בבשר ויין אבל אם היה עשיר הרבה אינו מתיר לו לכתוב דל' יוסי סבר דשבתות וימים טובים לא נהגו בהו מצות תפילין כדרשינן והיה לך לאות מי שצריך לאות יצאו שבתות וימים טובים שאין צריכין אות: בין בחנם בין בפלך. כלומר בלא שום שיעוי כיון שצורך עצמו הוא שהרי הוא חייב בציצית במועד: כותב לדם תפילין. כדרכו: פרנסתו. להרויח מזונותיו לצורך יו"ש ולהרבות בשר ויין אבל לא לעצמו דלאו זמן תפילין הוא ויש מי שכתב דלגדל פתילות בחולו של מועד נראה שמותר

אם אינו מאמינו. המצוה נצוה ואינו רוצה להצוותו בלא סבר והצוה צריך למעשה: או שאין לו מה יאכל. לספר: הרי זה יכתוב. ויקח מהן סברו: ספרים תפילין ומזוזות. תני"פ שהיא מלאכת סמים ואפי' כתבן לעצמו ולא מכרם: בספר העזרה. דהוא ס"ת שכה"ג קורא ביום"כ ותני"פ שהוא צורך רבים אין מניחין בו אלא יומין עד לאחר המועד: וטווה על ירכו. טוחן החוט על ירכו ותופס המוך של צמר בידו השמאלית ומושך על ירכו: אבל לא בידו. בין לאצבעותיו ולא בפלך דרך שעושה בחול: תכלת. צבע של הצון כדאמרינן בפרק התכלת: גמ' בטובה. פי' בחוט ולא נר מצוה בשבילות דשבילות חשיב מלאכה כדאמרינן לעיל כיון דלאו אגרא שקלי שרשוי בעלמא הוא: מעריס וכו'. ר"מ ורבי יהודה אזלי לטעמייהו דסברי דמועד ושבת זמן תפילין הוא ומשום הכי מוכח שכותב לעצמו לכבוד תפ"ים המלה: לצורך פרנסתו. לאו כדי תיין קאמר אלא אע"פ שיש לו להם ומיס מותר כדי שיעשה הולאת יו"ש יותר בהרוחה בבשר ויין אבל אם היה עשיר הרבה אינו מתיר לו לכתוב דל' יוסי סבר דשבתות וימים טובים לא נהגו בהו מצות תפילין כדרשינן והיה לך לאות מי שצריך לאות יצאו שבתות וימים טובים שאין צריכין אות: בין בחנם בין בפלך. כלומר בלא שום שיעוי כיון שצורך עצמו הוא שהרי הוא חייב בציצית במועד: כותב לדם תפילין. כדרכו: פרנסתו. להרויח מזונותיו לצורך יו"ש ולהרבות בשר ויין אבל לא לעצמו דלאו זמן תפילין הוא ויש מי שכתב דלגדל פתילות בחולו של מועד נראה שמותר ושרי ע"כ: מתני' ג' ימים וכו'. פירוש דעיקר האבלות הם ג' ימים הראשונים שאסור בהם הנאת תפילין ועשיית מלאכה אפילו אין לו מה יאכל ואינו יולא מפתח ביתו וכיון שנהג אותם לפני הרגל בטלה ממנו גזירת ז' שהרגל מפסיק אבלותו ואין לו להתאבל עוד לאחר הרגל אבל גזירת ל' הייתי אוסור ניהון בגדיו וגילוח שערו חייב לנהוג אותו לאחר הרגל שהרי לא היתה התחלתו כלל קודם הרגל ומה יפסיק ובגמ' מוכיח שימי הרגל הם מחשבון הל': ת' ימים וכו'. דכיון שחל עליו גזירת ל' יום אחד קודם הרגל דהייתו יום שמיני שנאסר בניהון ותספורת בטלה ממנה גזירת ל' שהרגל מפסיקן ומעמא דסני בחד יומא גבי ל' ונבי ז' בעינן ג' משום דדין כל ל' שוה מה שאין כן בז': מפני שאמרו. כלומר ות"ת מה טעם לא אמרו חכמים הקובר מתו קודם שבת בטלה ממנו גזירת שבעה מפני שאמרו שבת שולה כלומר שולה למנין ז' ולמנין ל' משום דלא כתיב ביה שמחה אלא שונג ומקלת אבלות שהג בשבת כדאמרי' דברים שבלגעגע שהג: ואינה מפסקת. שאפי' קבר מתו המשה ימים קודם השבת מונה יום אחד אחר השבת להשלים ז' ימי אבלות: והרגלים מפסיקין. גזירת ז' בקובר את מתו [ג"] קודם הרגל וגזרת ל' בקובר מתו שמונה ימים קודם הרגל: ואין עולין. למנין ז' בקובר את מתו ברגל ואריך ליסב ז' לאחר הרגל דהא דל

ז"ל [505] על מי שבאה לו שמועה קרובה בשבת ערב הרגל דכיון שעולה לו בחול [506], שהרגל מפסיק לו אבלות כביום קבורה דאמי, ויש לשאול לרבי' שמשון ז"ל וחביריו ז"ל שהן אומרי' [507], כי דברים שבצינעא נוהגי' ברגל כמו בשבת מפני מה יש ההפרש הזה בין שבת לרגלים, ובירושלמי פירשו [508] הטעם דאי אמרת שבת מפסקת לא משכחת אבלות שבעה, ואי אמרת שבת אינה עולה לא משכחת ז' רצופין דומיא דחג [509].

גמרא. גזירות בטלו ימים לא בטלו. ושילינן כיון דגזירת בטלו למאי הלכתא לא בטלו ימים, ואמרי' דה"ק דגזירות [510] בטלו לגמרי, אם בטלו מעליו שגלח קודם הרגל, אבל אם הגזירה עומדת במקומה שלא גלח בערב הרגל, ימי ל' במקומן עומדין, שאין רגל מפסיק ומונה מנינו, אלא שהרגל עולה לו למנין, דטעמא מאי אמור רבנן שיהא הרגל מפסיק כדי שלא יהא ברגל מנוול, וזה מנוול הוא, כיון שלא גלח מערב הרגל, כי גם במועד אסור לגלח מדין מועד. ואידך סבר כי ימים בטלו לגמרי, ואע"פ שהיה יכול לגלח ערב הרגל ולא גלח, מגלח לאחר הרגל, וכן הלכה [511]. [יט, ב] ואמרי' בניחותא, והתניא וכו'. וכאלו אמרו תנאי היא [512].

והא דאמרי', כמה [513] שמצוות שלשה מבטלת גזירת שבעה כו'. פרש"י ז"ל [514] שכשם שגזירת שלשה מבטלת גזירת שבעה אע"פ שלא גלח ערב הרגל, [שהרי אינו יכול לגלח מדין גזירת ל' כך מצות שמונה מבטלת גזירת ל' אע"פ שלא גלח ערב הרגל] [515], ואינו נכון כלל שאין למדין אפשר משאי אפשר, ורגל הבא לג' לא בא לעולם להפסיק איסור גלוח, אלא ה"פ שכשם שגזרת ג' מבטלת גזרת ז', כי בג' אינו רוחץ כדאמרי' לקמ', שאסור ברחיצה עד הערב, כלו' עד הלילה כדפרש"י ז"ל [516] ורבי יצחק ז"ל, ונמצא נכנס לרגל כשהוא מנוול על כרחו, וגם בתוך הרגל אם לא רצה לרחוץ הרשות בידו ואין מחייבין אותו. כך ענין ל' הרגל מפסיק אע"פ שהיה יכול לגלח מערב הרגל או בתוך הרגל אם חל שביעי שלו בשבת, מגלח לאחר המועד, ומ"מ ה"ר יוסי ז"ל לקמ' פי', אסור ברחיצה עד הערב דהיינו עד סמוך לבין השמשות מדלא קאמר עד הלילה ויכול לרחוץ בחול [517], ולדבריו ערבא דידך ערבא צריך, מנא לן דמצות ג' מבטלת גזירת ז' אע"פ שלא רחץ ערב הרגל, דילמא אינה מבטלת אלא כשרחץ [518], ותירצו בתוספות [519], דפשיט' לן דעל רחיצה לא קפדינן שאין הנוול כל כך הנראה לעינים, ואין כבוד הרגל מתמעטת כל כך בזה. ומשמע מהכא דלענין שלשה אבא שאול כת"ק ס"ל דבעי ג' ימים קודם הרגל, דליכא למימ' דלדבריו דת"ק קאמ', דא"כ לתני בסיפא מצות שמונה אמאי נקט שבעה אלא ודאי כדאמרן, ואעפ"כ אין הלכה כמותם דבגמ' איפסיקא הלכתא אפי' שעה א' [520], והתם אוקי' בפלוגתא דב"ש וב"ה וקמו להו ת"ק ואבא שאול כב"ש, אלא דאינון אמרין לך שלא נחלקו ב"ש וב"ה בזה מעולם כדאמרי' בעלמא בכמה דוכתי [521].

בטור שם ובשיטה עמ' ע ועוד, וכ"כ המאירי עמ' קיד, ועי' רש"י—רי"ף דכתב, השבת עולה „שבתוך ימי אבילות עולה לו למנין". מוכח לכאורה דוקא באמצע, ולא בתחילה כדעת רבנו יחיאל. 505 כ"כ המרדכי סי' תתקכ בשם מהר"מ ושכן מצא בתוס' רי"ב, וכ"ה בשיטה שם וכתב רבי' יב"ם, [ועי' במרדכי שם שכתב בשם: שכתב הר"מ מאינגליטרא שמסופק בזה, ועי' בפי' לאח' הקדמונים עמ' קמג—קמד], וכ"פ בשו"ע שצ"ט ס"א ותב ס"י ועי' הערה הקדומה. 506 צ"ל: כחול. 507 ראה מש"כ לקמ' כג, ב בחדושיו. 508 בפיר' ה"ה. 509 וכ"כ רבנו בחדושיו כתובות ד, א ד"ה ובועל, וכן הקשה ותירץ הרמב"ן בתוה"א שם, ארחות חיים הל' אבל סי' כב ופי' לאחד הקדמונים עי"ש, ועי' ב"ח יור"ד ריש סי' ת, ועי' תוס' לקמ' כג, ב ד"ה מאן דאמר המכתם שיטה ומאירי (עי"ש בהערות) דפירשו בענין אחר ההבדל בין שבת ליו"ט. 510 בכ"י ב, ודפ' נוסף: ל'. 511 וכ"פ הרמב"ן שם ותוד"ה הלכה

עי"ש. 512 וכ"כ בפסקי רי"ד: ופלוגתייהו כתנאי דתניא, אבל רש"י פי' סיעתא, ועי' בתוד"ה והתניא ובשיטה דהקשו אמאי לא אמר כתנאי עי"ש, ועי' בהג' ר"ב רנשבורג, וראי' בר"ח כאן פירוש חדש. 513 בכ"י ב, ודפ': כשם. וכ"ה בגמ' לפנינו. 514 רש"י—רי"ף וכת"י. 515 מכ"י ב, ודפ' ולפנינו בכ"י א. נשמט מהדומות „ערב הרגל — ערב הרגל". 516 ברש"י לפנינו אינו מפורש, אבל כ"כ הרבה מהראשונים בשמו: מהר"ם הל' שמחות סי' כו מרדכי תוהרא"ש ועוד, ועי' תוד"ה שאם לא ואו"ז הל' אבלות סי' תלה. 517 וכ"כ תוס' כאן בשם הרי"ט ולקמן כג, א ד"ה ואמר, בשם ריב"א וה"ר יונה שיטה בשם ר' יוסף (עי"ש בהערות) ועוד. ועי' רמב"ן בתוה"א שער האבל — ענין שבתות ויו"ט ד"ה אמר רב הונא. 518 וכן הקשה בהמכתם בשם תוס', ועי' בתוד"ה שאם לא. 519 כ"כ בשיטה בשם ר' יוסף עי"ש, וכ"ה בהמכתם. 520 לקמ' כ, א. 521 עי' בספר הכריתות ח"ה ש"ב אות ה

מוך שלשה לא יצא אבל אבי הבן פטיעה דאפילו מוך שלשה ימים יצא לגולי עלמא: **ה** אא"כ אין מוהל אחר בעיר. ואז מותר אפילו ביום ראשון: **ו** ויש מקילין כו'. הוא הב"י וק"ק דהרי הבית יוסף כ' דלפי מנהגו שהאבל יוצא נ"ה להתפלל בכל יום קריאת התורה כ"ש שיצא כדי למול אפילו מוך שלשה ימים ראשונים ואפילו יש מוהל אחר בעיר עכ"ל וא"כ מאחר שכ' הרב דאנו נוהגין שאינו יוצא אלא בשבת למה כ' סברת היש מקילין כאן: **ז** וי"א שגם בשבת כו'. דס"ל שאין זה דבר של פרהסיא שאין אבילות ניכר בזה כל כך שהרבה פעמים אדם מתליף מקומו אפילו אינו אבל עכ"ל ועי"ז מהני"י ולמ"ש לקמן ר"ס ת' דאבלות הנוהג כל שלשים נוהג אפילו בשבת אלא הכי ניחא:

שצד א אין מספידין אותו. אפילו ביום שמועה: ב ופוקדים על המתים כו'. כתב הפריסה זה היה דוקא בימיהם שהיו מניחין את המת בכוכין והיה אפשר לגלות את המת ולראותו (*)וכתב עוד הפריסה בשם מהרש"ל אדם שמת לו מת ונתון שלשים יולד לו בן אין עושין שמחה ומשתה ביום המילה דוקא עכ"ל וכמדומה שאין נוהגין כן:

(*) אולי שייך זה בסימן זה סעיף ד' עמ"ש ופס עלה בן זכר כו'. מרלאה כהן.

באר הגולה

(°) בד"מ השמיט מיהא ולגלח והוא הכתוב לפנינ"ל דמה לוקח מילה שייך לגלות ומ"מ לא ראיתי למקרו דאולי אפרנסי קאי אלא שהלשון אינו מדויק ועוד דא"כ ל"ל ולגלחם וזוק: יא פיס יוסף וכדעמו: א מימרא דרב יהודה אמר רב מ"ק דף כ"ז ע"ב: ב שם בגמ': ג עוד כשם הרמב"ם: ד שם מלוותא רבי הושעיה ישיבה לאחר ל' יום אלא עדיפנא ממרע"ה וכו' כתוכת דף ק"ג ע"ב: ה ג"ז משם דספרי תרסר ירחי שנה: ו מדאמר דוד שאול נקמו ליה י"ב ימות שנה ולא דרכו' למספדים ינמו' דף ע"ט ע"א וכ"כ הרמב"ן בפמ"ה בשם גאון: ז בריתא דאבל רבתי פ"ח: ח ירושלמי סוף מ"ק ומיהא שם לאה הדבר דומה לריפה של אנשים כיון שנתרופנה אבן אחת נתרופנה כולה: ט ג"ז שם משמיה דר' אלכסנדרי: י מימרא דר' חייא בר אבא וכו' שבת דף ק"ה ע"ב: יא ומבי"ם פרק י"ג מהלכות אבל וכתב הב"ח שדברי רבינו רמיים אליו: א מימרא (דר' חייא בר אבא) [דרב עמרם] וכו' מ"ק (כ"ב ע"א) [י"ט ע"ב] ובאמת שאול שם (י"ט ע"ב):

שצה (א) כיון שעמדו מנחמים מאצל האבל ביום שביעי מותר בכל דברים שאסור בהם תוך שבעה (א) דמקצת היום ככולו (ב) לא

חידושי רעק"א

(שם) ולגלח לצורך המילה. קאי ג"כ אצפרנים אבל גילוח אסור גם מ"ש הרמ"א ואם יש מוהל אסור היינו כל ל' וכ"כ הא"ר א"ח (סי' תקנ"א סקכ"ח): (ש"ך סק"ד) יצא לכ"ע. דוקא לילך להבה"כ לעמוד על מילת בנו אבל מ"מ כל דברי אבילות נהג א"ר (סימן קל"ב סק"ד). יולדת תוך ז' ביום השבת שהולכת להבה"כ לובשת בגדי שבת ונשים מוליכות אותה להבה"כ ויושבת על מקומה וחזרות ומוליכות אותה לביתה ואין עושין הולקרייש. א"ר שם: (סעיף ד' בהג"ה) וי"א שגם בשבת. עי' ט"ז א"ח (רס"י תקכ"ו) דאם בא להבה"כ אחר ברכו לא ישנה מקומו:

שצה (סעיף א') מותר בכל דברים. ולענין תשמיש עי' ט"ז א"ח (סס"י תקנ"ה):

ביאור הגר"א

[ח] אא"כ אין כו' וכן כ"ד כו'. כנ"ל ס"א ואם אין שם כדי כו': [ט] ויש מקילין כו'. כ"כ ב"י לפי מנהגם שיוצא בכל קריאת התורה לבה"כ כנ"ל: [י] הנוהגים כו'. משום שהוא דבר שבפרהסיא: [יא] וי"א כו'. והביא ראיה ממ"ש בב"ב ק' ב' א"ל א"כ אף בשבת כו' ובי"י דחה דבריו ואין דבריו מוכרחין ועוד נ"ל ראיה מפרקי ר"א והביא הרא"ש בסי' מ"ו והיו ישראל הולכין בשבת כו' הנכנס כו' וע"ל ר"ס ת' ומש"ש (בס"ק ג'):

שצד [א] בד"א כו'. וראיה מרבי וכמש"ו וכן במשה ואהרן: [ב] כל שלשה כו'. גמ' כ"ז ב': [ג] וכל אותה כו' ואם נולד כו'. ירושלמי שם: [ד] אלא יפחד כו'. כמ"ש מה יתאונן כו':

שצה [א] כיון כו'. י"ט ב' כמאן אזלא כו': (ליקוט) כיון כו'. תוס' כ"א ב' ד"ה אפילו כו' (ע"כ): (ליקוט) כיון כו' כיון כו'. עתוס' כ"א ב' ד"ה אפילו כו' (ע"כ): (ליקוט) כיון כו' כיון כו'. תוס' והרא"ש אבל הרמב"ן חלק עליהם וכתב דאפילו מקצת הלילה עולה ומ"ש (י"ט ב') כיון שעמדו המנחמין לפי שאם רצה לישב כל היום הרשות בידו ודרך היה לבא מנחמין ולכך אסור לפי שעדיין ינחמו אותו ומ"ש ראיה ממ"ש כ"ז א' ולמוצאי שבת אע"פ כו' משם ראיה להיפך דאי ס"ד דכל הלילה בעי צריכא למימר (וע"ש ברישב"א) אלא דמשום דמקצת הלילה עולה ס"ד דסגי בדבר אחד בחליצת מנעל קמ"ל דבעי כל דיני שבעה אף בכפיית המטה אף לשעה אחת ומה שהביאו ראיה משומרת יום (דסס"ב דמגילה) ג"כ אינה ראיה דשם גמרינן מזבה דטבילתן ביום ואדרבה משם ראיה להיפך וערש"י בפסחים פ"א א' ד"ה א"נ ברואה כו' ואע"ג דלרבנן דוקא ביממא היינו משום דס"ל דלא אמרינן מקצת היום ככולו וסותרת אפילו ראתה בסוף היום והוא מימי הזבה עדיין משא"כ לר"י אבל תוס' שם ד"ה א"נ פי' כשיטתן ע"ש וכתב הרמב"ן שכן הורה ר"ת בשעת הדחק וע"ש (בתה"א) (ע"כ): [ב] ל"ש כו'. שם ונהרדעי כו':

פתחי תשובה

(ד) ולגלח לצורך המילה. עי' כאר הגולה ועי' בתשו' אא"ז פנים מאירות מ"ג סי' ל"ז שכתב ג"כ דהרמ"א קאי על לפרנסי ומאר דר"ל שמותר ליטלם אפילו במספרים לכתבו הפוסקים בגנוסטרא אסור פי' במספרים קאמ"ל דלצורך מלה שרי אפילו במספרים וע"ש עוד: (ה) יפה הם עושים. עי' מה בתשובת הרדב"ז ס"ב סי' תרפ"ב: (ו) בשבת. עי' בתשובת נחלת שבעה מ"ב סי' י"ז מ"ש לענין יולדת. ולפי מ"ש הש"ך כאן דאבילות הנוהג כל ל' טהיב אפילו בשבת דינו אינו אמת. שוב ראיתי בתשו' אא"ז פמ"א מ"ב סי' קכ"ד שפסק ג"כ ככי דאיתה לריכה לשנות מקומה וכתב דאף לפי מ"ש הש"ך מעשה כל האבלות הנוהג כל ל' נוהג אף בשבת מ"מ אין לחלק אך כיון דשינוי מקום נופה בשבת יש בו מחלוקת והדעת מכרעת ע"פ הדין אלא יושב אינו נקולא עכ"ד: (ז) ישנה מקומו. עכה"ט בל הרב מהרי"ו ז"ל בתפמ"ב בשם תשו' מהר"ם לונלין סי' ק"ז דאם מת לו מת בתרגל אינו משנה מקומו ע"ש וכ"כ בתשובת אא"ז פנים מאירות ס"ב סי' ל"ט מאחד שמתה לו אמומו ונהג שבעה ומתון שבעה בא אמו בא הדרך אלא ידע עדיין אמיתת כתו מותר לבנו לגלח לקראתו מוך שבעה כדי שלא יהנים אמו בשמתת אלא בא אמו אבל אם בא אמו אבל אם בא אחיו אסור. וכתב עוד שם דפשוט שהאבל רשאי לילך מוך שבעה אל הבריכה בשביל הצלת ממון ע"ש. וכתב בס' תמודי דיאבל ר"י נראה בשאבל משנה מקומו לרוך לברחיק ד' אמות משיב שבלא בה כתב מקום משיב פ"ב וכ"כ בא אחיו אסור. וכתב עוד שם דפשוט שהאבל רשאי לילך מוך שבעה אל הבריכה בשביל הצלת ממון ע"ש. וכתב בס' תמודי דיאבל ר"י נראה בשאבל משנה מקומו לרוך לברחיק ד' אמות משיב מקום ל' ע"ש:

המג"א בסי' ל' ס"ק ל"ד לענין קונבו מקום לתפלתו דבתוך ד' אמות משיב מקום ל' ע"ש:

שצד (א) יותר מדאי. עכה"ט של הרב מהרי"ו ז"ל מ"ש בשם ס"ח אדם שמת בנו או בתו אל יעשק אותם. וי"ל דדוקא לבנו ולבתו אסור אבל לשאר מתים מותר כדכתיב גבי יעקב ויבך עליו ויסק לו: (ב) ופוקדים. [עכה"ט בשם הפריסה ועי' בתשו' ח"ם סי' אל"ח מ"ש מה]: (ג) כל מי שאינו. עי' בתשו' הרדב"ז ח"ג סי' תקנ"ה:

שצה (א) דמקצת היום ככולו. עי' בעור מחלוקת הפוסקים אי בעינן דוקא מקצת היום או אפילו מקצת הלילה ודעת המחבר כדעת הר"מ מרוטנבורג דדוקא מקצת היום בעינן ועיין בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תקנ"ט

גליון מהרש"א

(שם בהג"ה) ומותר לו לתקן. עי' בעור מחלוקת הפוסקים אי בעינן דוקא מקצת היום או אפילו מקצת הלילה ודעת המחבר כדעת הר"מ מרוטנבורג דדוקא מקצת היום בעינן ועיין בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תקנ"ט

מאורן של ישראל זצלה"ה שלא לשנות בשבת כי ודאי הרב בעירו אין דרכו לשנות והוה פרהסיא. ומ"מ בשבת שניה שהשינוי מן הדין לא הלכתי לב"ה:

שצה דמקצת יום השבעה. בכמה מילי מצינו מקצת היום ככולו ובקצת אינו ככולו וע' בזה ת' גינת ורדים ח"א חלק א"ח כלל א' סי' כ"ח וע' ת' מהר"י מינץ סי' ד' בערב פסח תוך שלשים גם בבוקר יכול לגלח דמסתבר דגם בזה מקצת היום ככולו וע' ש"ך לקמן סי' שצ"ט ס"ק י"א:

אוצר מפרשים

(סעיף ד') יפה הם עושים. הרדב"ז סי' תרס"ב תמה על מרן איך חלק על הראשונים מסברא וכתב שראיית הרב הנמוקי ברורה שאין חשש לשנות מקומו בשבת עש"ב. אבל רבינו האר"י זצ"ל נהג אלא לשנות מקומו בשבת וכמ"ש מרן שמנהג יפה הוא. ואיש חסיד שהוא מפורסם דלגבי דידיה ליכא יוחרא כי כל העם עונים אחריו מקודש מסתברא לן לעשות כמנהג האר"י זצ"ל אף שבעירו לא נהוג הכי וכל כי הני מילי אלו הן הנשקלי"ן בשקל הקודש לפי המקום והזמן: [ברכי יוסף]

(סעיף ד' בהג"ה) וי"א שגם בשבת ישנה מקומו. (עי' פ"ח סק"ז מ"ש בשם ש"י בא' שמתה לו אחותו ונהג ד' כו' ובל"י כ' וז"ל) נראה דאסור חדא דעשה עבירה שהוכרח לצאת בנעלי' סנדל כדי שלא ירגיש האב ועבר עבירה ועוד שאינו יוצא אפי' לדבר מצו' מפתח ביתו ובשביל כבוד אביו יצא שב ואל תעשה עדיף ואי עושה כן בשביל שלא ירגיש האב במיתת בתו זה אינו מחויב דהא כתב השו"ע שאין מחויב שיאמר לו אבל אם מעצמו בא הידיעה אין כאן איסור וכדאיתא בפסחים בהא דאהדדי' קרעי' לאחוריה כו' א"ל אנא לא קאמינא כו' ואין ראיה מט' באב דהולך לקראת אביו הא מתרץ בעצמו דאבילות ישנה שאני: [בית לחם יהודה]

שצד (סעיף א') ג' ימים לבכי וכו'. מי שמת לו בן ולא בכה אפילו דמעה אחת מדה רעה מורה על קושי הלב וזו מד"ה בחב"ל. הרדב"ז בתשובות החדשות הנדפסות בפיורד"א סי' תקנ"ה:

(ב) לא אמרינן בכ"ט באדר כו'. הטעם בת"ה סס סי' רל"ב דכל שתלוי בזמנין ימים אמרינן מקצת יום האחרון ככולו משא"כ בתלות דתלוי בי"ב חודש בכל דוכתי וא"כ אם תאמר מקצת ככולו לא יצטרך להתאבל רק קצת מחודש האחרון וזה ודאי אינו: (ג) להוסיף עוד יום שמת כו'. בת"ה סי' רל"ב כתב הטעם משום דאמרינן קדיש וברכו ומתענין בו ביום מיתה הוא כו' ולכך נוהגין ענין אבלות באותו יום עכ"ל. ולפי זה אפילו עד עולם כל יארצייט שלו הוה הדין כן. ומו"ח ז"ל כ' דאם השנה מעוברת מותר ליכנס לבית המשתה לאחר י"ב חודש כדלעיל סי' של"א ואז אין נוהגין דין י"ב חודש ביום שמת בו אבינו ואף על פי שמתענה בו כיון דכבר נכנס למשתה והפסיק אבילותו שוב אינו חוזר לאבילותו כו' עכ"ל. [1]ותמוהים דבריו דהא עד עולם צריך לנהוג כן ביום יארצייט שלו וכ"כ רמ"א סי' ת"ב סעיף י"ב שלעולם אין לאכול בסעודה בלילה של יום היארצייט וכתוב בלבוש אולי במקומו של רמ"א נהגו כן כי ברוב המקומות שבגרמני לא ראיתי נוהגים כן:

שצו (א) חוץ מהקריעה כו'. לע"ד נראה אם היה חולה ודעתו אינה מיושבת מחמת חולי לא אזלינן בה בתר שעת חימום דהא אין יודע להתחמם אלא כשתבוא לו דעה צלולה כשאר כל אדם אז הוה חימום שלו אבל לא אכפת לן במה שהוא אינו יכול לקרוע מחמת שהוא מסוכן בחליו דסוף סוף ידע בחימום בעת ההיא ועל כן פטור אח"כ מלקרוע כנ"ל: (ב) קטן שמת כו' ואפילו שנא מקצת יום שביעי לא שנא מקצת יום שלשים

א [ג] כיון שהגיע (ה) החמה ביום שלשים בטלו ממנו גזרת שלשים (רא"ש וכיבו ירושם): הגה ובמדינות אלו שאין המנהגין רגילין לבא ביום ז' צריך להמתין עד שעה שרגילין המנהגים לבא בשאר ימים דהיינו (ב) לאחר יציאה מבית הכנסת שרגילין לבא מנהגין כן נראה לי ודלא כמה שרגילין להמתין שעה על היום דאין הדבר תלוי רק בעמידת המנהגין (כן משמע בתשיב"ו):

ב [ב]שמע [ד] שמועה רחוקה בלילה כיון דסגי בשעה אחת סלקא אפילו בלילה:

ג [ג]מי שמת אביו או אמו בראש חדש ניסן (ב) ב (ג) לא אמרינן בכ"ט באדר שאחריו מקצת היום ככולו אלא צריך לנהוג דברים האסורים בי"ב חדש [ד]עד (ב) שיכנס ראש חדש ניסן: הגה ג ונהגו (ג) (ג) להוסיף עוד היום שמת בו האב או האם לנהוג בו דין י"ב חדש וכן הוא:

שצו דין אבל שלא נהג אבלותו כל שבעה.

ובו ג' סעיפים:

א [א]אבל שלא נהג אבלותו תוך שבעה בין בשוגג בין במזיד משלים אותו כל שלשים (א) [א] חוץ מהקריעה שאם לא קרע בשעת חימום **א** אינו (ה) קורע אלא תוך שבעה חוץ מאביו ואמו שקורע **ב** אפילו לאחר שבעה:

ב [ב]במה דברים אמורים בשלא נהג אבלות כלל כל שבעה (א) אבל אם זלזל במקצת הימים ולא נהג בהם אבלות כגון מי שאמרו לו שמת לו מת ביום הא' והיה בעיר אחרת ולא נהג אבלות וביום השני בא לעירו ונהג אבלות אין צריך להשלים ומונה שבעה מיום הראשון:

ג (ב) [ב] [ג]קטן שמת אביו ואמו **ג** [ג] (ב) ואפילו (ב) הגדיל תוך שבעה (ג) בטל ממנו (ד) כל דין אבלות ואינו חייב בו (ו):

שצה **א** כיון שהגיע בו'. דביום ל' שאין מנחמים מותר מיד כשהגיע ב **לא** אמרינן בו'. כיון דתלוי בחדשים: **ג** ונהגו להוסיף. ואפי' חל אותו היום בשבת נוהג בו דין י"ב חדש כן הוא בתרומת הדשן סי' רל"ב מיהו כשהשנה מעוברת דמותר ליכנס לבית המשתה לאחר י"ב חדש כדלעיל סי' של"א ס"ק ב' אין נוהג דין י"ב חודש ביום שמת בו אב או אם אע"פ שאומר קדיש וברכו ומתענה בו ביום דמאחר שכבר הפסיק מאבלותו שוב אינו חוזר לאבלותו כ"כ הב"ח. וראיה דהיינו דוקא בשאר מיני אבלות אבל לאכול בסעודת שמחה ומשתה אסור בכל שנה ביום שמת בו אב או אם וכמ"ש הרב לקמן ס"ש ת"ב כ"ש הכא עכ"ל הש"ך (ועי' מ"ש לעיל סי' של"א. ומיהו אפילו לדעת המקילין בזה כמ"ש הלבוש וכמ"ש לעיל מ"מ בשנה ראשונה אפילו בשבת הצעיר לא יאכל בסעודה של שמחה. ומכל מקום נוהגין שאם מל יארצייט שלו בשבת או ביום טוב שלובשים עליה של חול כדי לשנות קצת. וכן נוהגין כל הנשים אפילו לאחר שנה ראשונה ובענין תענית יארצייט אם יש עליו סי' ת"ב):

שצו (ה) קורע. כ' הב"ח דהיכא שהיה אנוס שהיה חולה ומסוכן שאי"א לקרוע או שאין דעתו צלולה ומיושבת עליו וחזר לצוריו ולדעתו אחר ז' שבועות עכשיו כשעת חימום דל"ד לשוגג או מזיד דעבר שעת חימום כיון שהיה בריא בשעה שנמת לו מת וחייב באותה שעה אבל זה לא נתחמם אלא בשעה שחזר לצוריו ולדעתו צלולה ומיושבת בעליו ובאותה שעה חל עליו חובת קריעה ע"כ: **ב** אפילו לאחר שבעה. כדלעיל סי' ש"מ סי"ח: **ג** ואפילו הגדיל. והב"ח פסק כדעת מהר"ם דבהגדיל תוך ל' והב"ח פסק כדעת מהר"ם דבהגדיל תוך ל'

באר הגולה

ב עוד כשם הר"מ מרוטנבורג: ג תה"ד סי' רל"ב: ד ומפקם שם הטעם דלגבי אבילות די"ב חדש לא חזיכרו כשום מקום אלא י"ב חדש ולא שנ"ל ימים: א עוד כשם הרמב"ן בתת"ה ובהל"ש בת"ב דמ"ק בשמו ונמה בן מדקתני בברייתא במ"ק דף כ' ע"א קיים בפיית המעה וכו' ולא קתני הקובר מתו: ב שם כשם אמרי הרא"ש בתשובת כלל כ"ז: ג ג"ז שם כשם אמרי הרא"ש בפסקיו בשוף מ"ק ומעשה שבתה שם שיש לחלק בין היכא דנבנה בר מיתה הוא ווומא לא בריש לקטן שבנבת שהיה לו להתאבל בפער מתמת קטנה אקב מיהה חיוב אבילות לגולה וכו' ועוד כתב לחלק בין היכא דיש בידו לבטל הדיחוי אלו מה שאין כן קטן דאין בידו לבטל הדיחוי אלו וכו' ע"כ ומעתמים אלו לענ"ד אין מתירה לתה שפסק כ"י לעיל סי' שמ"ש דמהגיל אחר שיקבר המת וק"ל: (ה) ודין הקריעה לקטן עיין בסימן ש"מ סעיף כ"ז:

ביאור הגר"א

[ג] (ליקוט) כיון שהגיע כו'. כמ"ש בספ"ב דמגילה ועבראר"ש סי' ע"ז: [ד] שמועה כו'. בראר"ש שם וכן נראה מדקאמר במגילה שם כיון דבעיא ספירה דוקא כה"ג וכן מדלא תני בסוף יומא (רש"מ) רק הזב כו' (משמע דשאר טמאין טובלין בין ביום בין בלילה ועברמב"ם פ"א דמקואות וראב"ד שם):

שצו [א] חוץ כו'. כנ"ל סי' ש"מ סי"ח: [ב] קטן כו'. דאין חייב כמ"ש י"ד ב' נמצא אבילות כו': [ג] ואפילו הגדיל כו'. כמ"ש ברפ"ט דפסחים וכן קטן שהגדיל כו' ובסנהדרין מ"ז ב' הלכך הואיל כו' ועט"ז:

באר היטב

אפשר לגנות את המת ולרחמו. וכתב עוד כשם מהרש"ל אדם שמת לו מת ומתוך ל' נולד לו בן אין עושין שמחה ומשתה ביום המילה רוקח עכ"ל. וכמדומה שאין נוהגין כן. ש"ך:

שצה (ה) החמה. דביום ל' שאין מנחמים מותר מיד בהגיע החמה. ש"ך: (ב) שיכנס. הטעם בת"ה סס דכל שתלוי בזמנין הימים אמרי' מקצת יום האחרון ככולו משא"כ בתלות דתלוי בי"ב חדש בכל דוכתי אם תאמר מקצתו ככולו לא יצטרך להתאבל רק קצת חדש האחרון וזה אינו. עכ"ל הט"ז: (ג) להוסיף. ואפילו אל אותו היום בשבת נוהג בו דין י"ב חדש כן הוא בת"ה סי' רל"ב. מיהו כשהשנה מעוברת דמותר ליכנס לבית המשתה לאחר י"ב חדש כמ"ש בסי' של"א ס"ב אין נוהג דין י"ב חדש ביום שמת בו אב או אם אע"פ שאומר קדיש וברכו ומתענה בו ביום דמאחר שכבר הפסיק מאבלותו שוב אינו חוזר לאבלותו כ"כ הב"ח. וראיה דהיינו דוקא בשאר מיני אבלות אבל לאכול בסעודת שמחה ומשתה אסור בכל שנה ביום שמת בו אב או אם וכמ"ש הרב לקמן ס"ש ת"ב כ"ש הכא עכ"ל הש"ך (ועי' מ"ש לעיל סי' של"א. ומיהו אפילו לדעת המקילין בזה כמ"ש הלבוש וכמ"ש לעיל מ"מ בשנה ראשונה אפילו בשבת הצעיר לא יאכל בסעודה של שמחה. ומכל מקום נוהגין שאם מל יארצייט שלו בשבת או ביום טוב שלובשים עליה של חול כדי לשנות קצת. וכן נוהגין כל הנשים אפילו לאחר שנה ראשונה ובענין תענית יארצייט אם יש עליו סי' ת"ב):

שצו (ה) קורע. כ' הב"ח דהיכא שהיה אנוס שהיה חולה ומסוכן שאי"א לקרוע או שאין דעתו צלולה ומיושבת עליו וחזר לצוריו ולדעתו אחר ז' שבועות עכשיו כשעת חימום דל"ד לשוגג או מזיד דעבר שעת חימום כיון שהיה בריא בשעה שנמת לו מת וחייב באותה שעה אבל זה לא נתחמם אלא בשעה שחזר לצוריו ולדעתו צלולה ומיושבת בעליו ובאותה שעה חל עליו חובת קריעה עכ"ל (וט"ז) פסק דפטור מלקרוע אח"כ ע"ש ודבריו נראין תמוהין הדא שאין מזכיר דברי חמיו דברכו ועוד אמנם דבריו מסכימים עם הב"מ ואח"כ מסיים וע"כ פטור אח"כ מלקרוע. ע"כ נ"ל שטעות נפל בדבריו או איזה מקרון יש כאן (וע"ש): (ב) הגדיל. והב"מ פסק כדעת מהר"ם דבהגדיל תוך

חידושי רעק"א

שצו (סעיף א') חוץ מהקריעה. בתפל"מ כתב דהיינו אם נהג אבילות ולא קרע אינו קורע אחר ז' להתאבל בתוך ל"ד דאפילו הרא"ש דפליג אמהר"ם מרוטנבורג בקטן שהגדיל מודה הכא ע"ש אלא שנ"ל פשוט אם אירע רגל בינתיים שהרגל מפסיקו ואע"פ שלא נהג אבילות כלל עש"כ): (ד) כל דין אבילות. [כתב בספר

באר הגולה

פתחי תשובה

שהכריע לענין ת"ש ותשמיש המטה דאית בהו מצוה אית לן למפסק כדברי המקילין דמקצת לילה ככל היום אבל בתחילה וסיכה ושאר הדברים דלית בהו מצוה אפקינן כדברי המחמירים דבשו מקצת היום דוקא ולא מקצת הלילה ומיהו צריך להמתין מלשמש בלילה יותר מעבו ממה שהוא רגיל כדי שיהא נוהג גם בו מקצת אבילות ע"ש ועי' בדרכי"ן המדשות סי' רס"ח: (ב) לאחר יציאה מבהכ"נ. עי' בתשו' נבנת שאול סי' ס' שנשאל באבל שחל יום שמיני שלו בשבת אם מותר לנטות חלוק לבן בטוקר קודם תפלת שחרית וכתב דלשמ"ש הט"ז בסי' ת"ש בקי"ה לאותו אבילות שהוא בקום ועשה כגון תלית מעגלים וכפיית המטה בו דוקא צריך להמתין עד עמידת המנחמים אבל אבילות שהוא בשב ואל"ת כגון ניהול ותפפורת אני בהגן המתה ע"ש ג"ל הכא בלשמש חלוק דשב ואל"ת הוא נמי אני בהגן המתה אך בלתת דברי הט"ז תמוהין כו' ע"ש שהעלה דאף מה שהוא בשב ואל תעשה צריך ג"כ להמתין עד עמידת המנחמים וה"ה לענין לבשת חלוק לבן דאסור עד אחר התפלה:

(ג) לא אמרינן בכ"ט באדר. עי' בתשו' הרדב"ז ח"ג סי' תכ"ד שדעתו להקל:

שצו (א) אבל אם זילזל. עי' בתשו' רדב"ז הנדפס סי' תקכ"ז נמי שבת לו שמועה שמת אביו ואחד מקרוביו אמר לו שאין השמועה אמת ואחר שעברו שני ימים ג"ל אמת היתה וכתב דקרובו זה לא עוב עשה והיה סיבה שלא קיים אבילות מן התורה שהוא יום הקבורה שמועה קרובה כיום קבורה הוא אבל לענין הדין אינו מונה אלא מיום השמועה הראשונה ע"ש: (ב) ואפילו הגדיל. עי' בע"ש שהאריך להביא ראיה לספק הש"ע ועי' בתו"ת בית יין סי' ס"ל שכתב ע"ז לבאורה קשה דהא הט"ז לעיל סי' ש"מ ס"ק ט"ו פסק שקטן שהגיע למיעוט צריך לנהוג בדיני אבילות ונראה דעכ"פ יש בפקותא דמעשה מיעוט ליכא אלא כשיש להקטן אב שחייב לתנכו במצות אבל היכא דליכא אב ליתא לחיוב כלל כמ"ש המג"א בסי' שמ"ג סק"ל ובסי' תרי"ז סק"ב עוד יש בפקותא אם הקטן הולך בית הספר ללמוד תורה והגדיל תוך שבעה דג"כ לא שייך מיעוט דמתוך זה אתה מבטלו מת"ש מה שייך פסק זה דבטל ממנו כל דין אבילות אבל קטן שהוא עוסק בתורה ואינו עוסק בתורה ויש לו אב נוהג אבילות משום מיעוט. והנה כל זה בקטן בן זכר אבל בקטנה כתב המג"א בסי' שמ"ג בתוך אם המחבר לתנך בתו ואני ראיתי בתוב דף ס"ב דהאב מייב לתנך בתו אבל בקטנה אינו ע"ד ע"ש. ועי' בתשובת יד אליהו סי' נ"ג: (ג) בטל ממנו. [עי' בתשו' חתם סופר סי' שמ"ב שכ' ע"ד אותן דאיתרע בהו מילתא בשעת הדבר ר"ל אלא התאבלו אז מחמת מיעוטא (כדלעיל ס"ש שמ"ד) ודאי דאם עבר זמן שנתן שלשים צריך להתאבל כמ"ש בתשו' נ"ש בשם גאון מהר"ם שפירא דחולה אבל אם נתרפא צריך להתאבל בתוך ל"ד דאפילו הרא"ש דפליג אמהר"ם מרוטנבורג בקטן שהגדיל מודה הכא ע"ש אלא שנ"ל פשוט אם אירע רגל בינתיים שהרגל מפסיקו ואע"פ שלא נהג אבילות כלל עש"כ): (ד) כל דין אבילות. [כתב בספר

נקודות הכסף

שצה (בס"ז ס"ק ג') ותמוהין דבריו דהא עד עולם כו'. לק"מ דבעודת משתה ושמחה שאני דהיא אסורה בכל יארצייט לעולם ולא קאמר הכא אלא שאסר דיני אבלות וכמ"ש בש"ך ס"ק ג' ע"ש:

גליון מהרש"א

שצו (ש"ע סעיף ב') אם זלזל. וכש"כ אם נאנס שאמרו לו שאין השמועה אמת ואחר איזה ימים אמרו לו שהוא אמת מונה ז' מיום השמועה א' כנה"ג טור סי' ש"מ אות כ"ז בשם הרדב"ז ח"א סי' קצ"ה ועי' בזה ש"ך

אוצר מפרשים

מיהו יכול למנוע הבכיה מפני מראית העין כי הבכיה פוגמת הראות כמו שאמרו רז"ל בהגדה שלא בכה וא"ל תרנגולת הוצאת מן הבית והשיב תכלא ועוריא. הרדב"ז בתשובה הנ"ל: מזה יש ללמוד לאדם שהיה נוהג לבכות בתפלות ר"ה ויום"כ כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל שיש להתעורר בבכיה בימים נוראים. והאיש הזה בא בימים ויראו מפני ראות עיניו ותמנ"ע היתה דמעתו יפה עשה כי כוונתו רצויה אך טוב בין באבל בין בתפילת ימים נוראים לעשות קול בכי וכתיב כי שמע ה' קול בכיי ורחמנא לבא בעי לב נשבר: [ברכי יוסף]

שצו (סעיף א') שאם לא קרע בשעת חימום אינו קורע. עבה"ט סעיף קטן א'. ומ"ש וט"ז פסק כו' הוא מבה"ט של הרב מהרי"ט ז"ל ומה שהקשה על הט"ז ודבריו נראין תמוהין כו'

בכתב האמורים שהתבין תורה נביאים וכתובים הוא דבעי שרטוט אבל כתיבה שהתבין בה כתבים ופירושים לא בעי שרטוט [ד] ולא ראיתי לרבותי נוהגין כן • דיפתח המנים וקמיח ולא עפין וקלפין שלו אע"ג דלא עפילי היקון שלו חשוב כמו עפילים שלהם והארכתי בזה בהלכות ס"ת (סי' ד) ייר מחקת : ג [דף יח ע"א] **מתני'** בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא במקומו ואם לא קורא עמהם : **גמ'** אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור בגילי י"ד אבל איט עתיד לחזור בגיל י"ד קורא עמהם פרש"י דקאי אבן כרך שהלך לעיר דאם אין עתיד לחזור בגילי י"ד אלא יאחר בעיר עד אור היום אל עניו חובת קריאת היום והרי הוא כבן עיר והוא פרוז יום וה"ה בן עיר שהלך לכרך ואינו עתיד ללאת משם בגילי ט"ו שהוא בכרך כשהאיר היום הוה ליה מוקף יום וקורא בגיל ט"ו ובגיום ט"ו . ואפי' יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו בעירו אבל אם הוא יודע שעתיד ללאת בגיל ט"ו קורא בי"ד כדין בני עירו • ולא דלא לפרש מלתיה דרבא גם אבן עיר שהלך לכרך דלא מסתבר למימר שאם יצאו בכרך ביום י"ד שהלה עליו חובת קריאת מוקפין ויאחר שם יום ט"ו ויקרא עמהם אז אף אם יחזור לעירו יקרא בהמשה עשר כיון דעדיין לא הגיע זמן קריאת מוקפין למה החול עליו חובת קריאתן זהו סברת רש"י מיהו ליתא דהש"ס משמע דרבא קאי אהולה מהני' [ש] וכן מוכח בירושלמי ויש לישב דברי רבא אהולה מהני' וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעמד שם ליל ארבעה עשר ומקצת היום שהוא זמן קריאתה של בני העיר והלה עליו חובת קריאתן כמו כן מועיל לבן עיר שהלך לכרך [ה] ועמד שם עד מקצת יום י"ד כיון שבזמן חיוב קריאת בני מקומו היו עמהם נתחלק מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונכלל עם בני הכרך להתחייב בזמן קריאתן וקרינן ביה מוקף בן יומו כיון שהוא בכרך בזמן קריאת בני עירו ונתחלק מעליו חובת מקומו הקורא ביום י"ד וקרינן ביה מוקף בן יומו ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו • [א] הרב אלפס כתב ולא אלא שעתיד לחזור בגילי ארבעה עשר ונתעכב ולא חזר ואמטעינן שהדבר הלוי בטוחה בשעה שיצא מביתו אם היה בדעתו להיות גילי י"ד בביתו הרי הוא כמקומו אף אם נתעכב שמה אבל אם איט עתיד לחזור בגילי ארבעה עשר קורא עמהם דכתיב על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות מדכתיב היהודים הפרזים ל"ל למכתב בערי הפרזות הא קמ"ל דפרזו בן יומו נקרא פרוז ומדפרזו בן יומא נקרא פרוז מוקף בן יומא נקרא גמי מוקף : **ד מתני'** מהיכן קורא אדם את המגילה ויצא בה ידי חובתו ר' מאיר אומר טולה ר' יהודה אומר מאיש יהודי ר' יוסי אומר מאחר הדברים : **גמ'** אמר רב חלבו אמר ר' חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר טולה ואפי' לא"ר מאיש יהודי לריכה שההא כתובה טולה [ב] פירוש [ג] להחלה לריכה שההא כתובה טולה אבל בדיעבד [ג] הא אמרינן לעיל אם השמיע בה הסופר פסוקים עד רובה ולא רובה בכלל וקרא בעל פה יצא : **ה אמר** רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם הפרה בחוטי פשתן פסולה ונקראת אגרת שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשירה אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהו משולשין פי' רש"י שיהא מרחש ההפר עד מקום הפירת הגיד כממנו עד הגיד השני וכן מן השני לשלישי כמו משלישי עד סוף ההפר וכפירושו מלינו במשנה (דף יט:) גבי ערי מקלט דקאמרינן התם ושלשה שיהא משולשה שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם ומשכם לקדש כמקדש לגפון והרב אלפסי כתב שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשירה שנים בשני קלות הירעה ואחד בתוך הירעה אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהו משולשין פירוש שאותו שבתוך הירעה יהיה בלמעלה הירעה ואשכחן נמי משולשין בכה"ג בפרק כילד מעברין (דף מז:) דקתני וכן שלשה כפרים המשולשים אם יש בין שנים החיצונים קמ"ל אמה ושלים עשה האמצעי את שלשתן להיות אחד פי' שאין מן האמצעי לשנים מן החיצונים אלא שבעים אמה ושיריים מלד זה ושבעים אמה ושיריים מלד זה שהוא ממולא לגמרי ביניהם וכן נמי בפ' אלו מומין בבכורות (דף לח:) גבי מומין [ד] ומומין הקבועים שבודקים אותו שמונים יום ואם לא עבר הוי מום קבוע אמר רב נחמן בר יצחק (שם דף לט:) ובלבד שיהו משולשים פירוש שיבדוק בהחלת שמונים ובאמצעיתן ובסופן והכי מוכח ביבמות בפרק העגל (דף פ:) דקאמר התם פרים אמה שהוא לקוי בתחלתו ובסופו לא חיישינן שמא הבריא ביניהיים ופריך מהא דתנן בבכורות שבודקין [ב] מן הקבועים שלשה פעמים בתוך שמונים אלמא אע"ג שהתחלתו וסופו לקוי אם לא בדקוהו באמצע מוששין שמא הבריא הלכך כיון דאשכחן הרי נמוכי משולשים יש להאמיר במגילה ולהעיל בה גידין כשני הפירושים [ד] והן המשה חוטי גידין : ו [דף יח ע"ב] **אמר** ר' יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ומחו לה אמותא לא אמרן אלא בלבור [ה] אבל ביחיד יצא אמר

הגהות הב"ח א אמר רב ספא הלכך נמריכנו נתרווייהו :

הגהות הגרי"פ [ה] נ"ל ומיס : [ב] נ"ל מיס :

הגהות הגר"א [ג] פי' לכתחלה . נ"ב אבל הרשב"א פי' דיעבד ובתחלה אז סוף דומיא דמתני' :

קרבן

בפ"ז ס"ק ג' : [ד] **ולא** ראיתי לרבותי נוהגין כן . ובשביו המנהג כרמב"ן : [ש] **וכן** מוכח בירושלמי . ומוכח זו אינו מכיר למי שמעיין בירושלמי כמו שניאר הרמב"ן בהתלתות . ומכאן הוא דאיתא להדיא שם דלא כפי' רבינו בשיטת הבבלי . ומיהו לשון הירושלמי בפרקין אלכה נ' . בן פיר שמקר דיבתו ליני ממנה עבר נתחייב כאן וכאן וכן כרך שמקר דיבתו (בגיל י"ד) נפטר מכאן ומכאן ס"ב . ולא גיל ט"ו . דבגיל י"ד בפנים פרוז כדאיתא בתמני' . וכן הגיבתה בהגהות מאפתי בשם ריש"ז ומפי' רבינו בן פיר שהלך לכרך ומתד שם מקצת יום י"ד בגיל שם בני הכרך לבתחייב בזמן קריאתו ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו . קשה וכי נגש מהן כרך שמקר דיבתו בגיל ט"ו נפטר מכאן ומכאן וזה בן פיר לא היה בכרך רק מקצת יום י"ד וחזר לעיתו בגיל ט"ו יתחייב לקרות ביום ט"ו . ס"ב ל"ל דמשנה סופר הוא ל"ל זהו סברת רש"י וכן מוכח בירושלמי מיהו ליתא דש"ס משמע כו' . לעוד שהרמב שלמודא דיהן תולק שם בירושלמי : [ה] **ועבד** שם מקצת היום י"ד . לכאורה משמע שדווקא קאמר רבינו לפי פירושו שלריך להיות שם מקצת יום י"ד דהיינו אחר זמן קריאת המגילה לדוב מלאם . שם"ו זה נתחלק מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונכלל שם בני כרך אבל אם לא עמד שם רק כשהאיר האחר בזה לא נתחלק דעדיין יש זמן קריאה לדוב מולם . אמנם ליתא דדבא דייק דלא קפיד אלא אגיל י"ד . וע"ל הא דקאמר מקצת היום היינו עמוד האחר דעמוד האחר לאוי לקריאת מגילה כדתנן בפרקין . וכ"ה בפ"ז ס' פי' הרפ"ח ס"ק ה' אלא מ"ש בסוף פרוף אמנם כשר קריאת המגילה בל לילה עד הצן שהיה כמו בקמ"ש בפי' הרפ"ח . אינו דומה דהתם לבני ק"ש הוי עוד לתקלת ק"ח זמן שכיבה . מה שאין מייך במגילה ולהדיא אמרי' בפ"ק דברכות דף מ' קודם הצן החמה יומתא הוי לשאר מלות : [א] **ורב** אלפס כתב . פי' בהתלתות שלקח דבריו מהירושלמי : [ב] **פירוש** לכתחלה לריכה שהתהא כתובה טולה אבל בדיעבד כו' יצא . ולקמה דהא לעיל דף י"ח פריך ומי יצא והאמר רב חלבו כו' . ומאי פריך דרב חלבו לא בעי כתיבה טולה אלא לכתחלה ומתני' קתני יצא בדיעבד . ומי' הכ"מ בפי' הרפ"ח ס"ק ג' . דמדובה קא פריך לאפי' בדיעבד לא יצא בלתי כתיבה דבינו ס"ש . וכן מי' הכ"ב . ובקמה מ"ל בס"ק ה' אם מדובה קא פריך ומבריתא דלעיל אם השמיע בפסוקין במקצתה כשר אבל דובה פסול מ"כ ס"ל לתפרך מבריתא ולא ס"ל לתמוי הא דרב חלבו ס"ש . ובלהה דהכי פריך ומדרב חלבו דבעי בלכתחלה בפי שלריכה לכתוב טולה . נשמע מיהה דבדובה בדיעבד לא יצא דנזיהון טולה אמו דובה חד דבנא . אבל אי דובה יצא בדיעבד אמה נזכו דבנן בולי הלי . ה"ל לנזוח דבפיון דובה לכתחלה אמו טולה ולא לפקוח מהכי דבנא . מ"ל דודתי קושיתו מבריתא . אך בלתו דרב חלבו ס"א המתני' דקתני הוי כתובה . הייתו מן בגילה ההוא בס"ש בן יומתי . שאלינה המיהב קריאת המגילה המתוך משם ומ"כ אינה לאיתר דבכר בתובה המגילה עד שם . ובובה בכר היא כתובה לבבי מייתי דרב חלבו הלכה שלריכה לקרות טולה ומ"כ הא דקתני בתמניתין הוי כתובה שמבב לו מגילה לחיוב קריאה מתחלה ועד סוף ושפיר פריך . הא

נתנאל

יצא. אבל בתוחשין שלנו הבדפסים לא בכתבים דף בל דף לא יצא דלא הוי בתנגת. ולהבי"ן : [ו] **כדי** שלא יקבע . ואפילו בתנגה לריך לשייר בתחלת הויבפה ובסופה . וא"ב מ"ש הרי"ף בסימן י"ד שיש בשני קלות הויבפה לא בוזקת דהא לריך שיור אשה בראש הויבפה ובסופו : [ז] **ה"ג** הבל בסברין לקריאת מגילה . פי' בפ"ק סימן ו' מ"ש בזה : [ח] **ה"ג** ל"ל מבסיר בקמן מדבסתי רבינו המשנה לשונה משמע דשמה בס"ק . ונפ' שני הבנבות סימן י"ד פסק בר' יהודה קרא ולא המתיב לאחנו יצא . ובכר אתריך בזה הב"ש וב"מ בסימן תרפ"ש : **ה"ג** בל בל לילה בשר : [פ] **זה** הבלל דבר שמלתנו ביום . קתני דלא דומיא דיום . מה יום בגילה לא אף לילה ביום לא בתחב"ש דש"ל בסי' בסי' ר"ל דף פ"ח (דפ"ל) אם נקלר ביום פבול . וה"ה פסיקת שמוחר בני רבינו . מבאן שמר ר"ת שאם לא בפיבר בגילה אינו סופר ביום . ומבקנת שאם לא בפיבר בגילה יספור ביום בגלא בבכה דבמה

פוסקים ס"ל דאף ביום מבבר : **הדרן עלך הקורא את המגילה למפרע**

פ"ג [א] **ואפילו** לכתוב בסוד בדאיתא בירושלמי . ובי בלאה לבביא בלאה תפ"ש דיבן דהא ק"ל קרמי אהדדי דבמיב ובמדמי וכתיב ואשב הל"ל דבי' בסמיבה אלא ש"מ מפני בבוד התורה לריך דוזקא מתיבה ולא סמיבה : [ב] **בנין** שלא יבב הבב פ"ג מבה . וקשה דהא אמרי' בפבק הבוכר את הפומים דף פ"ד דהבב"ג וב"ר בן קלחה הוי יתבי אמפסקי ובבי ובאב"ש הי יתבי קמייבא אתבבא. וי"ל בי היבי דמתבלין בנתבת בבות תמומד וקשות מיובב ס"ל בין דבבי הבב לבוינא בה מובא אי יתיב אתבבא בתלמידים לא הוו נחתו בהו שביב הלבן יתבי אינהו אפסקי . בשב"א וב"ן . ובקשות יבב מבה בם הקב"ה בתלמדו אמ"ב דבני הקב"ה לא שייך לבוינא בה מובא והבל בלבות . מ"ת מבוש מבה בבינו שלריך ללמוד קשות בתיובב לבך לתדו הבם יתמבה ג"כ בינינה . וקבא דהבינ ואמה פה תמוד תמדי קאי אבבוהן . ובך מיתבת דל' אבבו אתבא לאחר שתת ס"ג שיבד תולי לבולם שהו לתדון תוובב . אבל תד שתת ס"ב היה הבל בתמידה בלומד והבתלמד . ולאיתי קבינ בתיובו הבב"ת דהא בימי ר"ג וב' יהוסף לומדים תיובב וקתני בתד שבולה. ש"ת בשולאין תבומד וא"ב : [ג] **התקינו** שיהו תקרין את הבל . ס"ב דבני ר"ת שהשיב על בבינו תמולם בפ' הקומן בבה דף ג' ד"ה בתובה פסוקים : [ד] **ועשרה** תתנגמין . והא דתתני' ל"ל דף ב' ביקש לבולות תבנות בל בתובים בי' . ש"ל יוכחו לא תרבנ תבבובים . אבל תרבנ ל"ל תו בתלמוד . הוב :

[ה] **אבל** ביחיד יצא . ובבינו בתבנ בבינו בבינו בבינו

[ס] אם קיים מצות תבילות בשתה שנה בעל ממנו נזירות ז' ואם נקבר עם תכיסה ולא קיים מצות תבילות לא בסביית המטה ולא בחלילת הסמל לא בעלה ממנו נזירות שנה ושנה דברים שבעשה במועד ושבת שבעת ימי תבילות לאחר המועד ומלוכתו ומנין מ"ש לתרים ובדיו והפרוחיו שעיר בעשה בתוך ביתו ואין רבים מתעסקין בו לאחמו שכבר מתעסק בו בתל ותל שלה לענין שלשים. שבעה ימים לפי הרגל בעלה ראמר נזירות שלשים ומגלח ערב הרגל. ואם לא גלח ערב הרגל מגלח לאחר הרגל ובתוך הרגל לא יגלח ואם חל שביעי שלו בשבת ערב הרגל מגלח בתוך הרגל. קברו בתל שבת דין אינו כל זמן שלא נקבר אמת מקבר אמת אינו שבת דברים שבמרחבים הכל דברים של לעשה שבת ושבת שבעה אחר הרגל ותל שלה לענין ל' ובמנין הימים שהיו מקבורת אמת עד סוף הרגל כאילו הימים בימי שבעת תבילות האחרונים מלאכתו נשבעת ע"י אחרים וכו'. שבעה אחת לפי הפסח אחה שבעה היא כשבעה ימים השנה ימי פסח ומצלים עליהן ע"ז יום. שבעה אחת לפי עצרת ועצרת הרי י"ד יום ומוסיפים אחר העצרת ע"ז ורלאה כיון דלא בקיאין בקביעת דירחא ואין לו שהין שני ימים אלא משום מנהג אבותיו בידיו דיום שני של עצרת עולה לו לענין מ"ז (ס) שבעה אחת לפי רגלו הבנה ור"ה הרי י"ד ומגלח ערב [ת] אחר שבעה אחת לפי אחר ואחר הרי י"ד ומימי עצרת שבעה ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב ומצלים עליהם שבעה אחר אחר: [דף יח ע"ב] שלשים יום מ"ל אחרים פרע מתיר כתיב הכא ראחיכם לא תפרשו וכתיב התם גדל פרע שער ראשו מה להלן שלשים לף כאן שלשים ואחם מ"ל אמר רב מתנה מתם מירחא ל' יום מ"ש אמר קרא יהיה בגיחמ' פלגיון הוי. [דף ב ע"א] ומ"ל לתבילות שיהא שבעה דכתיב ותספדו תביכם לאבל מה תא שבעה לף תבילות שבעה ואימא עצרת דחד יומא הוא הא מיבעיא ליה לכדר"ש ב"ל דאמר ר"ש בן לקיש משום ר' יהודה בריה מנין לשבעה דאשה אמרים אחת שבעה קרובה ואחת שבעה דאשה קרובה טהרת ז' ושלשים ואחם מ"ל אמר רב מתנה מתם מירחא ל' יום מ"ש אמר קרא יהיה בגיחמ' ותספדו תביכם לאבל ותסמכו עצרת לדקרי תא דחד יומא הוא: כב תיר שבעה קרובה טהרת ז' ושלשים והבראה וכל דין תבילות כיום קבורה שבעה דאשה קרובה טהרת אלא יום אחד אינו אלא קרובה ואינו אלא דאשה קרובה אין שלשים יום דאשה לאחר שלשים יום דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים אחת שבעה קרובה ואחת שבעה דאשה קרובה טהרת ז' ושלשים ואמר רבה כל מקום שאתה מצא יחיד מיקל וכיום מחמירים הלכה כתחמירים אין מה שאמ"ש בר' עקיבא מיקל וחכמים מחמירים הלכה כרבי עקיבא דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בהבל. ר' חייא דאמר אמרו שבעה דאשה קרובה אינה טהרת אלא יום אחד אלמא אתא לקמיה דרב חמרא ל"ל הרי אמרו שבעה דאשה קרובה אינה טהרת אלא יום אחד אלמא אינו אלא אחד ואמר אינה טהרת אלא יום אחד וכתב הרמב"ן ז"ל לענין הפסדת אסור [ע] עד שיעברו בו הבריות ובביתו עד שיגיע הרגל ויעברו בו ולבית המתה עד י"ב חדש וכן בשלשת שלש "ושבעה מיום מיתה ולא מיום שבעה אבל אם בא ל' שבעה של אביו לאחר י"ב חדש אינו אלא אלא יום אחד לכל

הגה"ה

*וגזירת שלשים כתב שם ריחצאי דאינה מהגת ואחי דאיתי בריחצאי שבעה. מ"ז:

דבר: רב בר אחוה דר' חייא דאמר בר אחתי' דר' חייא כי אליף לאתם מ"ל אבא קיים מ"ל אבא קיים [דף כ ע"ב] מ"ל אימא קיימא אימא קיימא אמר ליה אבא קיים מ"ל לשמעיה אלין לי מעלי ואיזלי כלי אחרי לבית המרחץ. שמע מינה תלת ש"מ אבל אסור בגילחת הסמל ושמע מינה שבעה דאשה קרובה אינה טהרת אלא יום אחד ושמע מינה מקלת כיום כסלו כתב הרמב"ן ז"ל קיים לי מלי אלו דאמר אבל אסור בגילחת הסמל כלומר בשבעה דאשה קרובה אבינה אלא בתלי טהרת יום אחד ופי' דאין אסור אלא בגילחת סמל קאמר כלומר שדיו מכל גזירות בגילחת חלילת מעטי ומ"ל ליה לביתו ויכפה מפוחיו ויתעטף בראשו שהרי ר' חייא לא עשה אלא אלא מעטי ומיד אלך לבית המרחץ ולא כפה ולא עטף ואם אין לו מעטי בראש אינה כיכפה מעטי לו יתעטף בראשו דבמיון שיעשה מעשה כיכר משום בגילחת ואם היה שוכב במלאכה לו סהיה חוכן ובך לו שוכב בחורה ובלתה לו שבעה דאשה קרבה הרי זה מפסיק שבעה אחת משום אבילות ותתר לאה שבינו ומכל מקום אינו ידי חובתו בהפסק זה עד שיעשה מעשה כיכר לאבילות שמקלת כיום כסלו לכתוב בהפסדת ריב"ם ז"ל מפסקת לרבי כל דאמרינ מקלת כיום כסלו לו אמרינ אבל מקלת לילה כסלו לו חוקת יום בעיר ומ"ש אם בתת לו שבעה דאשה קרובה בלילה ויבא מקלת לילה אם מוכר לתוך בלילה ובכסף כתב משום דבלילה לא מוכחת מלתא שהרי הדר בני אם לאחון מעמליהם בלילה ורבינ"ם כתב מהגים כתם לישב מקלת יום שביעי ולא בלילה ומה שיהאבין מקלת לילה בתבילות לוקן מתבינן לתוב אלא ביום ולא דעבמ מעמת מלי. וכיון מלוי כתב אם שמע שבעה דאשה קרובה בלילה דמקלת אינו כיום כסלו ואע"ג דבני ז' לא אמרינ מקלת הלילה כלל כיום כלומר לעיל אבל כיון שבמדו מנהגון מלאלו שהר בראשה ומשמע דוקא ביום שבימי וכן מלה דבשמה שלשים לריך לעמוד עד מקלת יום שלשים מלאמר בלילה (דף כ.) וכן שמרת יום כנגד יום לא תעבוד עד הרן החמה ואמר עלה מ"ל מיסי כראיה לאשה של זב מה ראיה דאשה של זב מבל ביומיה וכו' עד קמ"ל כיון דבני ספירה וספירה ביומה היא אלמא הכל דבר דלא אליך ביומיה ובני ספירה לא אמרינ מקלת הלילה ככל כיום עד אחר הלך אבל לא יצא מפתח ביתו עד הרן החמה חמיה דשומרת יום וכן ביום שלשים לא יצא עד הרן החמה ומיהו לענין שבעה דאשה קרובה דלא בני ספירה אלא בני בשבעה אחת מלקת אחלי בגילה: לא אמר ר' יוסי בר אבין שמע שבעה דאשה קרובה בתל ושלאלי הרגל ומשיב דאשה קרובה שלה לו ולאו טהר אלא יום אחד. תאני ר' אבא דתן קברי קרבה דל' יוחנן שמע שבעה דאשה קרובה בשבת ושלאלי שבת ומשיב דאשה קרובה שלה לו ולאו טהר אלא יום אחד. וכתב הרמב"ן דטהר בשבת ובי"ט דברים של לעשה כיון דהכלי שבעה אלא לשלאלי שבת ושמע שבעה דאשה קרובה בתל לא בשבת אינו טהר כלום ואפילו בלעשה אלא לשלאלי שבת ושלאלי תל טהר שבעה אחת ודיו: לב וכתב הרמב"ן ז"ל דמתחלאים ע"ש עד אחד ועד מפי עד ובכרי מסיח לפי תומו דמלתא דעבדינא לעליי היא ולא מבקרי ביה אינשי כדקאמר בני קרחה אחדש דעד אחד מהימן מלי מעמת כל מלתא דעבדינא לעליי לא מבקרי ביה אינשי כדאיתא בפרק אם אין מכירין (דף כב:) וה"ל אמרי' בפרק האשה רבה (דף כב:) בני ביתה לשון ורלאה לדבר מעמשה דל' חייא דהמיה לרב דמתו אחי ואחותו ובא עליהם יום אחד של שבעה דאשה קרובה ואע"ג דהוא יחיד וקרוב ולא אפשר בדרך מחת אלא ברמיה בעלמא אלמא בכהאי גוונא לא בעינן מחת גמורה [ס] וזה הכלל כל עדות שמאילין אצה על פי קרובים מתבלין עליו ורבינו מאיר נמנגם הרבה בדבר והיה אמיה איך נבא

הגהות הב"ח א ומיאמ אלינו כסלו:

הגהות הגר"א [ל] פי' בנ"י אי"ש פי' תקמ"ח שבתא שם כתן אסרן מאיר ע"ש:

תפארת שמואל

וכיוצא בו ומיין אמר מיעב דין זה בפ"ח דחי"ב: (ס) שקיר אחת לפי ר"ה ור"ש ברי ר"ל ומגלח ערב בתא וכיון דבתא לא אמרינ אלא לענין שלשים ימים ובמנין הימים שהיו מקבורת אמת עד סוף הרגל כאילו הימים בימי שבעת תבילות האחרונים מלאכתו נשבעת ע"י אחרים וס'. שבעה אחת לפי הפסח אחה שבעה היא כשבעה ימים השנה ימי פסח ומצלים עליהן ע"ז יום. שבעה אחת לפי עצרת ועצרת הרי י"ד יום ומוסיפים אחר העצרת ע"ז ורלאה כיון דלא בקיאין בקביעת דירחא ואין לו שהין שני ימים אלא משום מנהג אבותיו בידיו דיום שני של עצרת עולה לו לענין מ"ז (ס) שבעה אחת לפי רגלו הבנה ור"ה הרי י"ד ומגלח ערב [ת] אחר שבעה אחת לפי אחר ואחר הרי י"ד ומימי עצרת שבעה ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב ומצלים עליהם שבעה אחר אחר: [דף יח ע"ב] שלשים יום מ"ל אחרים פרע מתיר כתיב הכא ראחיכם לא תפרשו וכתיב התם גדל פרע שער ראשו מה להלן שלשים לף כאן שלשים ואחם מ"ל אמר רב מתנה מתם מירחא ל' יום מ"ש אמר קרא יהיה בגיחמ' ותספדו תביכם לאבל ותסמכו עצרת לדקרי תא דחד יומא הוא: כב תיר שבעה קרובה טהרת ז' ושלשים והבראה וכל דין תבילות כיום קבורה שבעה דאשה קרובה טהרת אלא יום אחד אינו אלא דאשה קרובה אין שלשים יום דאשה לאחר שלשים יום דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים אחת שבעה קרובה ואחת שבעה דאשה קרובה טהרת ז' ושלשים ואמר רבה כל מקום שאתה מצא יחיד מיקל וכיום מחמירים הלכה כתחמירים אין מה שאמ"ש בר' עקיבא מיקל וחכמים מחמירים הלכה כרבי עקיבא דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בהבל. ר' חייא דאמר אמרו שבעה דאשה קרובה אינה טהרת אלא יום אחד אלמא אתא לקמיה דרב חמרא ל"ל הרי אמרו שבעה דאשה קרובה אינה טהרת אלא יום אחד אלמא אינו אלא אחד ואמר אינה טהרת אלא יום אחד וכתב הרמב"ן ז"ל לענין הפסדת אסור [ע] עד שיעברו בו הבריות ובביתו עד שיגיע הרגל ויעברו בו ולבית המתה עד י"ב חדש וכן בשלשת שלש "ושבעה מיום מיתה ולא מיום שבעה אבל אם בא ל' שבעה של אביו לאחר י"ב חדש אינו אלא אלא יום אחד לכל

הגה"ה

*וגזירת שלשים כתב שם ריחצאי דאינה מהגת ואחי דאיתי בריחצאי שבעה. מ"ז:

דבר: רב בר אחוה דר' חייא דאמר בר אחתי' דר' חייא כי אליף לאתם מ"ל אבא קיים מ"ל אבא קיים [דף כ ע"ב] מ"ל אימא קיימא אימא קיימא אמר ליה אבא קיים מ"ל לשמעיה אלין לי מעלי ואיזלי כלי אחרי לבית המרחץ. שמע מינה תלת ש"מ אבל אסור בגילחת הסמל ושמע מינה שבעה דאשה קרובה אינה טהרת אלא יום אחד ושמע מינה מקלת כיום כסלו כתב הרמב"ן ז"ל קיים לי מלי אלו דאמר אבל אסור בגילחת הסמל כלומר בשבעה דאשה קרובה אבינה אלא בתלי טהרת יום אחד ופי' דאין אסור אלא בגילחת סמל קאמר כלומר שדיו מכל גזירות בגילחת חלילת מעטי ומ"ל ליה לביתו ויכפה מפוחיו ויתעטף בראשו שהרי ר' חייא לא עשה אלא אלא מעטי ומיד אלך לבית המרחץ ולא כפה ולא עטף ואם אין לו מעטי בראש ליה כיכפה מעטי לו יתעטף בראשו דבמיון שיעשה מעשה כיכר משום בגילחת ואם היה שוכב במלאכה לו סהיה חוכן ובך לו שוכב בחורה ובלתה לו שבעה דאשה קרבה הרי זה מפסיק שבעה אחת משום אבילות ותתר לאה שבינו ומכל מקום אינו ידי חובתו בהפסק זה עד שיעשה מעשה כיכר לאבילות שמקלת כיום כסלו לכתוב בהפסדת ריב"ם ז"ל מפסקת לרבי כל דאמרינ מקלת כיום כסלו לו אמרינ אבל מקלת לילה כסלו לו חוקת יום בעיר ומ"ש אם בתת לו שבעה דאשה קרובה בלילה ויבא מקלת לילה אם מוכר לתוך בלילה ובכסף כתב משום דבלילה לא מוכחת מלתא שהרי הדר בני אם לאחון מעמליהם בלילה ורבינ"ם כתב מהגים כתם לישב מקלת יום שביעי ולא בלילה ומה שיהאבין מקלת לילה בתבילות לוקן מתבינן לתוב אלא ביום ולא דעבמ מעמת מלי. וכיון מלוי כתב אם שמע שבעה דאשה קרובה בלילה דמקלת אינו כיום כסלו ואע"ג דבני ז' לא אמרינ מקלת הלילה כלל כיום כלומר לעיל אבל כיון שבמדו מנהגון מלאלו שהר בראשה ומשמע דוקא ביום שביעי וכן מלה דבשמה שלשים לריך לעמוד עד מקלת יום שלשים מלאמר בלילה (דף כ.) וכן שמרת יום כנגד יום לא תעבוד עד הרן החמה ואמר עלה מ"ל מיסי כראיה לאשה של זב מה ראיה דאשה של זב מבל ביומיה וכו' עד קמ"ל כיון דבני ספירה וספירה ביומה היא אלמא הכל דבר דלא אליך ביומיה ובני ספירה לא אמרינ מקלת הלילה ככל כיום עד אחר הלך אבל לא יצא מפתח ביתו עד הרן החמה חמיה דשומרת יום וכן ביום שלשים לא יצא עד הרן החמה ומיהו לענין שבעה דאשה קרובה דלא בני ספירה אלא בני בשבעה אחת מלקת אחלי בגילה: לא אמר ר' יוסי בר אבין שמע שבעה דאשה קרובה בתל ושלאלי הרגל ומשיב דאשה קרובה שלה לו ולאו טהר אלא יום אחד. תאני ר' אבא דתן קברי קרבה דל' יוחנן שמע שבעה דאשה קרובה בשבת ושלאלי שבת ומשיב דאשה קרובה שלה לו ולאו טהר אלא יום אחד. וכתב הרמב"ן דטהר בשבת ובי"ט דברים של לעשה כיון דהכלי שבעה אלא לשלאלי שבת ושמע שבעה דאשה קרובה בתל לא בשבת אינו טהר כלום ואפילו בלעשה אלא לשלאלי שבת ושלאלי תל טהר שבעה אחת ודיו: לב וכתב הרמב"ן ז"ל דמתחלאים ע"ש עד אחד ועד מפי עד ובכרי מסיח לפי תומו דמלתא דעבדינא לעליי היא ולא מבקרי ביה אינשי כדקאמר בני קרחה אחדש דעד אחד מהימן מלי מעמת כל מלתא דעבדינא לעליי לא מבקרי ביה אינשי כדאיתא בפרק אם אין מכירין (דף כב:) וה"ל אמרי' בפרק האשה רבה (דף כב:) בני ביתה לשון ורלאה לדבר מעמשה דל' חייא דהמיה לרב דמתו אחי ואחותו ובא עליהם יום אחד של שבעה דאשה קרובה ואע"ג דהוא יחיד וקרוב ולא אפשר בדרך מחת אלא ברמיה בעלמא אלמא בכהאי גוונא לא בעינן מחת גמורה [ס] וזה הכלל כל עדות שמאילין אצה על פי קרובים מתבלין עליו ורבינו מאיר נמנגם הרבה בדבר והיה אמיה איך נבא

קרבן נתנאל

[ס] אם קיים מצות תבילות כשתה שנה. אפילו אחת מצות תבילות אפילו אינה מעבלים לעוד כפי' סמ"ג: הל"ב ור"ם פ"ב בשם ר"ש ומגלח ערב בתא ר"ל ומגלח בפרק אחת לפי סמ"ג: [ע] עד שיעברו בו הבריות. פי' לעיל דף כב ס"ב בשם ר"ש בשם ר"ל מד שיעברו: הל"ב גבי מד אחד בינוסה: [פ] הל"ב זה סבל כל מד שמתאלין אצה על פי קרובים מתבלים עליו. סבוסה כיון דמתאלין אצה על פי ע"ש דמתחקיון בחתקה מת ואם אמר אמרו אמרו אמרו

נעולם ר' יהודה · ואפי' לכתחילה מכשיר ומתני' רבי יוסי היא ואפי' דיעבד לא: **וסלי** · דתורס לכתחילה ר' יהודה: **וסלי** · דבר המ"ז: **דרכים** · משמו של ר' אלעזר בן עזריה אמרה שצריך להשמיע והאי ליגא משמע לכתחילה אבל דיעבד יצא: **והשתא דאמרים לפני** · לאשמועינן הא פלוגתא דר' יהודה תורה אור

ור"מ: **אפי' תימא ר' יהודה** · דאמר בק"ש יצא דיעבד אין לכתחילה לא ומתני' נמי לכתחילה הוא דפסלה לחרס ור' יהודה היא והך דברכת המזון נמי ר' יהודה היא ודקשיא לך הא דיהודה בריה דר' שמעון בן פזי מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי ר"מ היא דמכשר לכתחילה: **מן המפיר** · ר' יהודה שקרית לפניו הוא המתיר את הקטן ואין לך להביא ראיה ממנו שהרי רבים חולקין עליו:

מתני' [נ"ל תניא] **ולא טובלין** · משיגיע שביעי לזב ולטמא מת אין אומרים משחשיכה בכניסת שביעי ראוי לטבול אע"ג דלילה תחילת יום היא הכא יום בעינן אבל משעבר היום מותר לטבול בלילה ובגמרא יליף לה לכולהו: **וכן שומרת יום כנגד יום** · בגמרא מפרש מאי שנא דנקט להא תו בתנאי נפשה הא תנא ליה אין טובלין: **עד הנץ החמה** · שיצא מספק לילה: **וכולן שעשו כו'** · דמעלות השחר יממא הוא אבל לפי שאין הכל בקיאין בו צריכין להמתין עד הנץ החמה: **גמ' כי קאני** · עד שתהא הנץ החמה אדיום אקרייה שניה וקאמר שיהא של יום ביום: **ומיפקא מצינלא** · דכתיב בסיפיה ורחץ במים וה"ה לזב וזבה: ה"ג פשיטא מאי שנא שומרת יום כנגד יום כו': **שומרת יום כנגד יום** · לאחר שכלה שבעה ימי נדה נכנסין י"א יום הקרויין ימי זיבה שאם תראה בהן ג' ימים רצופין הרי היא זבה וטעונה ספירת שבעה וקרבן ואם תראה יום אחד שומרת יום למחרת וטובלת ומקרבלי יליף לה בתורת כהנים ומייתי לה בשמעתא בתרייתא דמסכת נדה: **דיסוי** · הך ראיה של זבה כראיה ראשונה של זב דאיתקש לבעל קרי דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא כתיב הכא והיינו ראיה ראשונה ואשר תצא ממנו שכבת זרע חדא זיבה כתיב הכא והיינו ראיה ראשונה ואשר תצא ממנו שכבת זרע היינו בעל קרי: **משום דכתיב יסיס גרסינן** · כל ימי זוב טומאתה כמשכב נדתה יהיה לה והך קרא בראיית שומרת יום כנגד יום קאי מרבוי כל ימי דרשינן לה במסכת נדה (דף עג.) ואמרינן התם יהיה לה מלמד שסופרת אחד לאחד קצת מיום המחרת הלכך בלילה מיהת תטבול דעבדה קצת שימור: **דכתיב** וביום השמיני ימול · קשיא דבפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא (שבת דף קנב. ושם) דריש האי קרא לומר אפילו בשבת ומכן שמונת ימים דריש ולא בלילה ותניא התם כותיה דרבי יוחנן וי"ל דהכא מייתי הדרשה הפשוטה יותר כראיית נגעים* והקשה ה"ר אפרים כיון דמילה אינה בלילה אם כן הויא מצות עשה שהזמן גרמה שהנשים פטורות ממנה וא"כ קשיא למה לי בפ"ק דקדושין (דף כט. ושם) קרא דאותו לומר דאשה אינה חייבת למול תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמה היא וי"ל דאי לאו אותו הוה אימא דהאי דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמה הייט היכא דליכא כרת דומיא דמלה ושמחה והקהל דלית בהו כרת ומייהו ממעטינן נשים לאבל מילה שיש בה כרת ונכרתו עליה שלא עשה בריתות הוה אימא דמחייב בהו נשים למול את בנייהו קמ"ל אותו דלא אי נמי למילה שלא בזמנה וכמאן דאמר *) דמוהגין בין ביום בין בלילה**): **מאי** שנא שומרת יום כנגד יום וכו' · אי ולא טובלין לעיל מייתי בטבילת אדם אתי שפיר דבעי מאי שנא שהזכיר בפני עצמה אבל אי מייתי בטבילת אזוב צריך לפרש הכי מאי שנא שהזכיר שומרת יום לומר שהיא ביום מכל אחר חייבי טבילות: ספירה

לעולם ר' יהודה ואפי' לכתחילה ולא קשיא הא דידיה הא דרביה דתניא ר' יהודה אומר משום ר"א בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו שנאמר °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך ר"מ אומר °אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה והא דתני יהודה בריה דר' שמעון בן פזי ר"מ היא: ר' יהודה מכשיר בקטן: (*דתניא) *א"ר יהודה קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי טרפון וזקנים בלוד אמרו לו *אין מביאין ראיה מן הקטן תניא אמר רבי *קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי יהודה אמרו לו אין מביאין ראיה מן המתיר ולימרו ליה אין מביאין ראיה מן הקטן הדא ועוד קאמרו ליה הדא דקטן היית ועוד אפילו גדול היית אין מביאין ראיה מן המתיר [**מתני'** *אין קורין את המגילה °ולא מלין °ולא טובלין °ולא מזין °וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה *וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר: **גמ'** מנלן °דאמר קרא °והימים האלה נזכרים ונעשים ביום אין בלילה לא לימא תיהוי תיובתא דר' יהושע בן לוי *דאמר ריב"ל חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום כי קתני אדיום: ולא מלין וכו': דכתיב °ובים השמיני ימול: ולא טובלין ולא מזין וכו': דכתיב °והזה הטהור על הטמא [וגו'] ביום השביעי ואיתקש טבילה להזיה: וכן [שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכו': פשיטא מ"ש שומרת יום כנגד יום מכל חייבי טבילות איצטריך סלקא דעתך אמינא תיהוי כראיה ראשונה של זב וראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי דכתיב °זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה בעל קרי טובל ביום האי נמי ליטבול ביומיה והא ביממא לא מצי טבלה (ג) דכתיב °כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה בלילא מיהת ליעביד מקצת שימור ותיטבול קמ"ל כיון דבעיא ספירה

ספירה

(פסחים דף סה:) והילך יכול לעשות ואם תפרש שהזה מתחמל ועכשיו הוא טובל בשמיני אין זו טבילה בזמנה ולא דחיא יום הכפורים ול"ל שקיבל ההזאה מקטן או בשוגג או שעבר והזה: קמ"ל

ולא טובלין ולא מזין אלא ביום · קשיא דתתנן במסכת פרה (פי"ב משנה י"א) אין טובלין האזוב בלילה ומזין ביום אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזין עליו ביום והכא אמרינן דצריך למבול ביום ופר"ת דשתי טבילות הן אחת לפני ההזאה כדי לקבל ההזאה ואותה הויא בלילה כדתנן במסכת יבמות (דף מו:) ואחת לאחר ההזאה והייט ההיא דכתיבא בקרא וההיא הויא ביממא והכי נמי משמע פ"ב דכריתות (דף ט.) דאיכא טבילה לפני ההזאה דקאמרינן מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרלאת דמיס והרלאת דמיס נפקא לן מויזרוק את הדם וטבילה נפקא לן משום דגמירי דאין הזאה בלא טבילה לפניה כדי לקבל ההזאה והזאת פרה במקום אותה הזאה עומדת ואם כן צריך טבילה לאחריה לפניה °וגם צריך טבילה לאחריה דהא בספרי קתני שאם הקדים טבילה להזאה לא עשה ולא כלום אלמא שיש טבילה לאחר הזאה כדמשמע התם ואחת קודם ההזאה כדמשמע בברכות ובכמה מקומות בגמרתנו שמזכיר טבילה לפני ההזאה ומ"מ קשה הכא בחזיה טבילה מייתי לי בטבילה דלפני ההזאה כדמשמע ליטבול דנקט טובלין ברישא אם כן הויא אפילו בלילה כדפרישית ולי מייתי באותה שלאחר הזאה מאי איריא משום דאיתקש להזאה תיפוק ליה משום דהויא לאחר הזאה ואינה אלא ביום ולמעוטי לילה שלאחר ההזאה דהיינו ליל שמיני לא איצטריך דכיון דעבר שביעי פשיטא דמותר לטבול בכל עת שירצה וגם רש"י פירש כן דמשעבר היום מותר לטבול בלילה לכך נראה כפירוש ריב"ח דהכא מייתי בטבילת אזוב דהויא ביממא כדתנן במסכת [פרה שם] [לקמן ד:] ולהכי נקט טובלין ואח"כ מזין וה"ל משמע בירושלמי דמייתי קרא דוטבל והזה למדרשא דאתקש טבילה להזאה °ולהיינו טבילת אזוב *ומיהו קשה לר"י דהא אמר בשלהי מסכת יומא (דף פח.) הזב והזבה וטמא מת (ג) טבילתן ביום ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה לא יטבול פירוש אחר שהתפלל תפלת המנחה דתפילת נעילה יכול הוא לאומרה בלילה ופשיטא דהיינו ביום שלאחר הזאה °ולאי לפני ההזאה היאך מותר לטבול ביום הכפורים אי משום דטבילה בזמנה מצוה מכל מקום ההזאה הויא שבות כדאמר פרק אלו דברים (ע"ב ד"ה ומזין) [לקמן ד:] [מגילה ד:] [מוספתא פ"ב]

[מהרדין נכ:] [תוספתא שם]

[פרה סוף פי"ב]

נעיל ד.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מני סבלה משום דכתיב כל: (ב) תוס' ד"ה ולא טובלין וכו' הזב וזבזב ומשמע מתן טובלין כדרכן ביום ככפורים ר' יוסי אומר:

גליון השים

תוס' ד"ה ולא טובלין וכו' וגם לרי' עבילה לאחריה · עי' תגיגה דף כג ע"א תוס' ד"ה עשאתו: באו"ד דאי לפני ההזאה היאך מותר לטבול ביוה"כ· עי' שבת דף קיח ע"א תוס' ד"ה לא ס"ד: [בסנהדרין לד: עי' תוס' שם ד"ה דכתיב ובמו' מז"ק ח. ד"ה נפקא ותוס' זבחים קיז. ד"ה והתורה]

עין משפט נר מצוה

לא א טוש"ע א"ח סימן תרפז סעיף ג:

לז ב מיי' פ"ג מהלכות מילה הלכה ח סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף ג:

לח ג מיי' פ"ג מהלכות מקוואות הלכה ו סמג עשין רמח:

לט ד מיי' פי"ג מהל' פרה אדומה הלכה ג סמג עשין לנג:

מ ה מיי' פ"ו מהלכות אסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא ועשין רמג עזר יד סימן קפג:

רבינו חננאל

בקטן ובחרש ופרקינן הדא מתרתי אותיב ליה אלא הא דתניא לא יברך אדם לכתחלה ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא כו' ופרקינן לעולם תרווייהו רבי יהודה והא דתני חרש תורם לכתחלה דידיה ומתניתין דאוקימנא דאיעבד והא דתני ואם ברך יצא תני לה רבי יהודה משמיה דרביה דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך להשמיע לאזנו שנאמר שמע ישראל השמע לאוניך לכתחלה מה שאתה מוצא מפיך ר' מאיר אומר כשהוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים כלומר אין צריך להשמיע ואפילו לא הוציא את הדברים מפיו אלא בירך בלבו יצא והדר אוקימנה למתניתין רבי יהודה לכתחלה לא יקרא החרש ודאיעבד יצא וכן אם בירך בלבו לכתחלה לא אבל בדיעבד יצא · והא דתניא חרש תורם לכתחלה ר' מאיר היא: תניא א"ר קטן הייתי וקראתיה למעלה מרבי יהודה כו' אמרו הדא דקטן היית ואין עדות מקטן · ועוד ר' יהודה שקראה למעלה ממנו (מכשיר) [מתיר] הוא ואין מביאין ראיה מן המתיר וקי"ל כלישנא בתרא דרב יוסף דאמר [נכרכות עו] מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות דברי הכל יצא. ואמר רב הסדא א"ר שילא הלכתא כר' יהודה ועוד אמר הלכתא כר' יהודה שאמר משום ר' אליעזר בן עזריה הלכך לכתחלה לא מוקמינן חרש מדבר ואינו שומע לאפרש על שמע ולברך ברכת המזון ואי אכר שפיר דמי: ירושלמי ר' יוסי אומר כתיב והאזנת לכצותיו השמע לאוניך מה שאתה מוצא מפיך בר קפרא אמר צריך לקרותה בפני הנשים והקטנים שאף הם היו בסבק נפשות אין קורין את המגלה אלא ביום שנאמר והימים האלה וכתיב ונעשים ונו' ביום ולא בלילה והני מילי בקריאה של יום

*) [ונמות עכ:] **) [ועי' תוס' ובמות עכ: ד"ה אין ותוס' קדושין כט. ד"ה אותו]

ספירה ביממא היא: וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר: מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא "ויקרא אלהים לאור יום *למאיר ובא קראו יום אלא מעתה ולחשך קרא לילה [למחשך ובא קרא לילה] הא קי"ל דעד צאת הכוכבים לאו לילה הוא אלא אמר רבי זירא מהבא *"ואנחנו עושים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים ואומר "(*והיה) לנו הלילה (*למשמר) מאי ואומר וכ"ת משעלה עמוד השחר לאו יממא ומבי ערבא שמשא ליליא ואינהו מקדמי ומחשכי ת"ש (*והיה) לנו הלילה משמר והיום מלאכה **ו מתני' "כל היום כשר לקריאת המגילה "ולקריאת ההלל "ולתקיעת שופר *"ולנטילת לולב "ולתפלת המוספין "ולמוספין "ולידודי הפרים "ולידודי מעשר "ולידודי יו"ב "ס לסמיכה לשחיטה לתנופה להגשה לקמיצה ולהקטרה למליקה ולקבלה ולהזיה "ולהשקיית סוטה "ולעריפת העגלה "ולטהרת המצורע *כל הלילה כשר "לקצירת העומר "ולהקטר חלבים ואברים *"זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה: **גמ'** מנלן דאמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים לקריאת ההלל דכתיב "ממזרח שמש עד מבואו (*רבי יוסי) אומר "זה היום עשה ה' ולנטילת לולב דכתיב "ולקחתם לכם ביום הראשון ולתקיעת שופר דכתיב "יום תרועה יהיה לכם ולמוספין דכתיב "דבר יום ביומו ולתפלת המוספין כמוספין שויה רבנן ולידודי פרים דיליף כפרה כפרה מיום הכפורים דתניא *גבי יוה"כ "וכפר בעדו ובעד ביתו "בכפרת דברים הכתוב מדבר וכפרה ביממא הוא דכתיב "ביום הזה יכפר עליכם: ולידודי מעשר וכו': דכתיב "ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וסמיך ליה היום הזה ה' אלהיך מצוך: לסמיכה ולשחיטה: "דכתיב "וסמך ושחט וכתיב בה בשחיטה "ביום זבחכם ולתנופה דכתיב "ביום הניפכם את העומר ולהגשה דאיתקש לתנופה דכתיב "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף והקריב ולמליקה ולקמיצה ולהקטרה ולהזיה דכתיב "ביום צוותו את בני ישראל ולהשקיית סוטה *אתיא תורה כתיב הבא "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם "על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך לא יבדל ביום כדמשמע בהאי סתמא דמתני' דהכי תניא ביום כשר בדיעבד מ"מ סתמא דהכא עדיפא דהא קתני לה נבי הלכתא פסיקתא דדינא ושוו נרתה דאמר' למתן דמכשר קצירת העומר ביום דיעבד מודה הוא נבי ספירה דאין לברך ביום משום דשנה עליה הכתוב לעכב דכתיב (ויקרא כג) תמימות ואי אתה מוצא תמימות אלא בשחיטה מוצה בלילה וכן כתוב בהלכות עגלה וכה"ג כתב דהיכא דאיכא לברך בלילה יממה למחר בלא ברכה וכן הלכה אבל אם שכח לילה ויום לא יממה עוד בברכה דבעינן תמימות וליכא *)ואחר שבירך על הספירה אומר י"ר שיבנה וכו' מה שאין כן בתקיעת שופר ולולב והייט מעמא לפי שאין (ב) אלא הזכרה עתה לבנין ביהמ"ק אבל לשופר ולולב יש עשיה:

ולהקטר

*) [פי' תוספות מנחות פו. מד"ה זכר למקדש]

ספירה ביממא היא. מכאן קשיא לפירוש רש"י דסיל טעין (פסחים דף פא. תוס') דפריך ולר' יוסי דאמר מקלת היום ככולו וזבח שרלתה בשבעה לספירתה אינה פוחרת אם כן זבח גדולה לדידיה היכי משכחת לה ומשני [ברלתה כל שני] בין השמשות דלא הוי סוף היום ותחלת האחר בשומאה וקשיא למתני לא אמר ברוחה בלילות דהא ספירה לילה ולא ספירה היא ומגלא שכל היום ממא כיון שתחילתו הוי ממא וי"ל דסבר ר' יוסי דסוף היום מהני לשמור כמו תחלת היום וה"ל משמע פרק שני דמיר (דף מז.) בסופו דקאמר [לר"י זבח נמורה] היכי משכחת לה לי דחזי בפגלה דיומא לאיך פגלה ליהוי לה שימור ואם תאמר אם כן רבי יוסי דסבר מקלת היום כן רבי יוסי דסבר דקאמר היום כלו ל"ל להקשות ר' יוסי לרבי יוסי (דף סט.) וי"ל דטיבתי אמרי אפי' מיום ראשון שפסקה בו דסופרתו ליום ראשון ור' יוסי לא אמר אלא מיום שבעה*: **והא** קי"ל דעם לאת הכוכבים ליליא הוא. ואם תאמר כיון דקי"ל דבלאת הכוכבים הוי ליליא ל"ל אמתי פליגי ר' יוסי ור' יהודה בין השמשות* לימרו בלאת הכוכבים וי"ל דאף בשיטור לאת הכוכבים יש חיטוק שיש כוכבים נראין ביום*: **והיה** לנו הלילה למשמר. קשיא דהא אמרינן בברכות (דף נ: ותוס) גבי לאת הכוכבים לילה הוא ותע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר דכתיב והיה לנו הלילה למשמר ואמתי לא הוי ראייה גמורה כדמפקינן הכא מקרא ויש לומר דהתם בעי לאסוקי דומן שכיבה דגבי ק"ש הוי לאת הכוכבים ומש"ה קאמרינן התם דאין זו ראייה גמורה דגבי דהוי לילה בלותה שעה מ"מ לא הוי זמן שכיבה לכל אדם: **ולוידוי** יוה"כ דתניא. קשיא אמתי איצטריך למימר הא כיון דתנא כל היום כשר לסמיכה והא לוידוי ליט אלא בשעת סמיכה וי"ל דאי לאו הא הוה אמינא לוידוי זה (*לידוי) דשאר סמיכות דליט כשר כל היום ויגרוס נמי לסמיכה שלא תהא כשרה כל היום כשאר סמיכות מקו"ה איצטריך למתני לידוי: **לקמיצה** ולהקטרה דכתיב ביום טוותו. אבל שחיטה לא מפקינן מהאי קרא דלאו עבודה היא שהרי כשרה בזר וקרא מסתמי בעבודה דכתיב להקריב את קרבניהם וכן תנופה והגשה *אין צריך בהו כהן במנחה לפני המזבח: *כל הלילה כשר לקצירת העומר. אומר ר"ת אם שכח לברך בלילה לא יברך ביום כדמשמע בהאי סתמא דמתני' דהכי תניא ביום כשר בדיעבד מ"מ סתמא דהכא עדיפא דהא קתני לה נבי הלכתא פסיקתא דדינא ושוו נרתה דאמר' למתן דמכשר קצירת העומר ביום דיעבד מודה הוא נבי ספירה דאין לברך ביום משום דשנה עליה הכתוב לעכב דכתיב (ויקרא כג) תמימות ואי אתה מוצא תמימות אלא בשחיטה מוצה בלילה וכן כתוב בהלכות עגלה וכה"ג כתב דהיכא דאיכא לברך בלילה יממה למחר בלא ברכה וכן הלכה אבל אם שכח לילה ויום לא יממה עוד בברכה דבעינן תמימות וליכא *)ואחר שבירך על הספירה אומר י"ר שיבנה וכו' מה שאין כן בתקיעת שופר ולולב והייט מעמא לפי שאין (ב) אלא הזכרה עתה לבנין ביהמ"ק אבל לשופר ולולב יש עשיה:

*) [פי' תוספות מנחות פו. מד"ה זכר למקדש]

מגילה כ. כיון דהאי אחד לאחד משום ספירה היא מדוגמת ספירת ז' כל ספירה דיממא היא דכתיב וספרה לה שבעת ימים (ויקרא טו): **מקדמי** מקדימין: **מפקי** מעריבין: **פ"ש (יוסיפ) לנו מלילה נמפקר והיום נמלאכה** פ"מ כל זמן שעוסקים במלאכה קרי יום ולא קדמותא תורה אור ותשכותא: **מתני' כל היום כשר** ואע"ג דקיימא לן* זריזין מקדימין למצות דכתיב וישכם אברהם בבקר (בראשית כב) אפילו הכי כשר כל היום: **לידוי פרים** פר העלם דבר של צבור ופר כהן משיח שמתודין עליו חטא שהביאוהו עליו כדאמרינן במסכת יומא (דף ט:) והתודה על חטאת עון חטאת כתיב הכא וכפר עליו הכהן (ויקרא ד) וכתיב התם ביום הכפורים יעמד חי לפני ה' לכפר עליו וגו' (ויקרא טז) מה להלן כפרת דברים וביום כדילוף לקמן אף כאן כפרת דברים וביום: **נמליקה** של עוף: **נקבלה** הדם: **לזיה** לזריקת הדם והזייתו הגשרפין וחטאות הפנימיות שהיא זריקה שלהן: **גמ' בכפרת דברים** וידוי בעמ' יומא (דף ט:) מסיים לה אתה אומר בכפרת דברים לא ליט אלא בכפרת דמיום הכי הוא אומר ושחט את פר החטאת אשר לו למדנו שעדיין לא נשחט הפר: **כי ביום הזה יכפר עליכם** אלמא כפרתו ביום: **ומיף ומקריב** והקרבה היא הגשה דאי אפשר אומר הך הקרבה היא הקטרת הקומץ דהא כתיב בתריה וקמץ והקטיר ומה היא הגשה מגיש הקומץ לכהן ומקריב לפני המזבח ומגיעה בקרן מערבית דרומית של מזבח כנגד תודה של קרן ואח"כ קומץ ומקרבי יליף לה בסמכת סוטה (דף יד:) ובמנחות (דף יח:): **נקמיצה ונהקטרה** בהקטרת קומץ קאמר שהיא במנחה כנגד זריקת דם בזבחים ואינה כשרה אלא ביום אבל הקטר חלבים ואברים הכי במתני' דכשרים כל הלילה: **ביום צוותו** להקריב את קרבניהם וכל הני הקרבת הקרבן ניהו דאיכא הקטרת קומץ הקרבה (ב) היא וקמילה איתקש להקטרה דכתיב וקמץ והקטיר מליקת עוף מליקתו והזייתו כאחת והזייתו היא הקרבתו קבלת דם הקרבה עולי הקרבתו הן ואי אפשר בלא הן אבל הגשה ותנופה אינן מעכבין:

מגמרא

[ל"ל והיו מ' מעכבר והיום מלאכה]

[נפסחים ד.]

[נרמת כ: פסחים כ.]

[נרמת עם]

[ל"ל חייו]

[ל"ל משפר חיוים מלאכה]

[ל"ל חייו]

[סוכה לח.]

מנחות עב.

[הא דלא אמר מני לכרמה מי' תוס' יומא כ: תוס' ד"ה אלא ותוספות זבחים מו: ד"ה אלא]

[ל"ל רב יוסף]

יומא לג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ביום עיקר וכו' סקרבנם מסמכת וקמ"לם:

(ב) תוס' ד"ה כל אילוא וכו' לפי שאין פסח אלא הזכרה לבנין:

[ל"ל לא לו לידוי]

[פיין תוספות מנחות פ. ד"ה מקמ"לם]

[פוסה יז: ע"פ כתוספות ד"ה מה מעשה וכו' שמתו פרש"י ומפרשים כתוס' אחר]

רבינו חננאל

שנאנסה ובגלה ר' שמי בשם רב פחורה לביתה ותפאה לפחרות רבי אלעזר משום ר' חנינא מפאה בין לביתה בין לפחרות שנאמר וכובם שניות ופחר מה הראשונה לדעת שנאמר רצה הבוא זכבבו אף שניה לדעת שנאמר משעלה עמוד השחר כשר שנאמר ואנחנו עושים במלאכה חצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים ש"מ מעלות השחר עד צאת הכוכבים יום הוא שנאמר והיום למלאכה כלומר לא חיי עושים